

ΕΙΔΙΚΗ ΔΕΣΜΗ ΜΕΤΡΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΔΕΣΜΗ ΜΕΤΡΩΝ

«SPREADING EXCELLENCE AND
«ΣΥΚΕΝΤΡΙΩΣΗ ΕΞΕΛΛΕΝΣΗΣ ΚΑΙ

WIDENING PARTICIPATION»
ΜΙΔΕΝΙΣΗ ΕΥΚΛΙΣΙΒΑΛΙΟΥ»

Αθήνα, Μάρτιος 2020

© 2020 PRAXI Network

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A/.	Εισαγωγή	2
B/.	Η ειδική δέσμη μέτρων «Spreading Excellence and Widening Participation»	2
B/.1.	Κύριες δράσεις	3
B/.1.α.	ERA Chairs	3
B/.1.β.	Twinning	4
B/.1.γ.	Teaming	5
B/.2.	Γεωγραφικά κριτήρια επιλεξιμότητας	5
B/.2.α.	Χώρες «widening» του παρόντος προγράμματος πλαίσιο Ορίζοντα 2020	6
B/.2.β.	Κανόνες επιλεξιμότητας	6
B/.3.	Η ιδιαιτερότητα των ειδικών μέτρων «Spreading Excellence and Widening Participation»	7
Γ/.	Το επόμενο πρόγραμμα πλαίσιο «ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΕΥΡΩΠΗ» και η αλλαγή «status» της Ελλάδας σε χώρα «widening»	8
Γ/.1.	Η αλλαγή «status» της Ελλάδας σε χώρα «widening»	9
Γ/.2.	Νεωτερισμοί των ειδικών μέτρων «Widening Participation and Spreading Excellence»	10
Γ/.3.	Η ειδική περίπτωση της προκήρυξης «Teaming» για την ίδρυση/αναβάθμιση κέντρων αριστείας 11	
Γ/.3.α.	Κανόνες συμμετοχής	12
Γ/.3.β.	Φάσεις προκήρυξης «Teaming»	12
Γ/.4.	Letter of Commitment (Επιστολή δέσμευσης)	15
Γ/.5.	Η παροχή συμπληρωματικής χρηματοδότησης από τις χώρες «widening»	16
Δ/.	Παραδείγματα χωρών «widening»	16
Ε/.	Παραδείγματα έργων «Teaming-2»	20
Ε/.1.	Πηγές επιπρόσθετων πόρων των κέντρων αριστείας	20
Ε/.2.	Συγκριτικός πίνακας χαρτογράφησης κέντρων αριστείας από Κύπρο, Τσεχία, Πολωνία	21
Ε/.3.	Πλεονεκτήματα/μειονεκτήματα των ανωτέρω περιπτώσεων	23
ΣΤ/.	Στατιστική επισκόπηση των χωρών «widening»: Κύπρος, Τσεχία, Πολωνία	25
ΣΤ/.1.	Κύπρος	25
ΣΤ/.2.	Τσεχία	27
ΣΤ/.3.	Πολωνία	29
Ζ/.	Επίλογος	31
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	32
Η/.	Ο ρόλος του Δικτύου ΠΡΑΞΗ ως Εθνικό Σημείο Επαφής στον Ορίζοντα 2020	33

A/. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα αναφορά εστιάζει στην ειδική δέσμη μέτρων «Spreading Excellence and Widening Participation» του τρέχοντος προγράμματος πλαίσιο Ορίζοντας 2020 και ιδιαίτερα στην αλλαγή του «status» της Ελλάδας σε «widening» στο επόμενο πρόγραμμα πλαίσιο Ορίζοντας Ευρώπη (2021-2027). Παρουσιάζονται οι δυνατότητες χρηματοδότησης πανεπιστημιακών και ερευνητικών ιδρυμάτων που στόχο έχουν, μεταξύ άλλων, την εμπέδωση τεχνογνωσίας από αντίστοιχα διεθνούς φήμης ιδρύματα και την ανάπτυξη υποδομών, καθώς και οι υποχρεώσεις της Ελλάδας που συνοδεύουν αυτή την αλλαγή.

Με σκοπό την καλύτερη κατανόηση των ιδιομορφιών της ειδικής δέσμης μέτρων «Spreading Excellence and Widening Participation», καθώς και τη διευκόλυνση του σχεδιασμού και της υιοθέτησης σχετικών πολιτικών και εργαλείων, εξετάζονται περιπτώσεις άλλων χωρών και συγκεκριμένα της Κύπρου, της Τσεχίας της Πολωνίας, της Ουγγαρίας και της Πορτογαλίας, με έμφαση στις πρώτες τρεις, οι οποίες λειτουργούν με το καθεστώς «widening» στο τρέχον πρόγραμμα πλαίσιο.

B/. Η ΕΙΔΙΚΗ ΔΕΣΜΗ ΜΕΤΡΩΝ «SPREADING EXCELLENCE AND WIDENING PARTICIPATION»

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έχει διαπιστώσει σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των κρατών-μελών της ως προς την επίδοση στην έρευνα και την καινοτομία, παρά τις σημαντικές προσπάθειες σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Σύμφωνα με την ΕΕ, και δεδομένου ότι υπάρχει πληθώρα στοιχείων που συνηγορεί στο ότι η οικονομική ευημερία συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με την έρευνα και την καινοτομία, η ανάδειξη του ανεκμετάλλετου ευρωπαϊκού δυναμικού στον τομέα αυτό, σε συνδυασμό με την εντονότερη δέσμευση των κρατών-μελών με χαμηλή επίδοση, είναι καθοριστικής σημασίας¹.

Κατά την ενδιάμεση αξιολόγηση του 7ου προγράμματος πλαίσιο που έλαβε χώρα τον Νοέμβριο 2010², παρατηρήθηκε πως κάποια κράτη-μέλη και ιδιαίτερα αυτά που προσχώρησαν στην ΕΕ μετά το 2004 είχαν χαμηλή συμμετοχή στο εν λόγω πρόγραμμα και για τον λόγο αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να συστήσει την ειδική δέσμη μέτρων «Spreading Excellence and Widening Participation», προκειμένου να αντιμετωπίσει το ζήτημα στην ουσία του διευρύνοντας τις προοπτικές της δεξαμενής ταλέντων της Ευρώπης και διαδίδοντας τις ωφέλειες της καινοτομίας σε ολόκληρη την ΕΕ³. Στο πλαίσιο αυτό, οι συνέργειες με τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία αποτελούν σημαντικό κομμάτι αυτής της προσπάθειας.

Ο λόγος δημιουργίας αυτών των μέτρων είναι η προσπάθεια διασφάλισης, εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πως οι επιδόσεις στην καινοτομία των ευρωπαϊκών κρατών-μελών και των περιφερειών τους θα βελτιώνονται και θα συγκλίνουν.

Τα ειδικά μέτρα «Spreading Excellence and Widening Participation» αφορούν ειδικά μέτρα του τρέχοντος (Εικόνα 1), αλλά και του επόμενου προγράμματος πλαίσιο, τα οποία έχουν πολύ συγκεκριμένα

¹ Πρόγραμμα εργασίας 2018-2020 «Spreading Excellence and Widening Participation», σελ. 3:

https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2018-2020/main/h2020-wp1820-sewp_en.pdf

² Γενική σελίδα «Spreading Excellence and Widening Participation»: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/spreading-excellence-and-widening-participation>

³ Πηγές: Επίσημη μετάφραση του προγράμματος πλαίσιο Ορίζοντας 2020, σελ. 16:

https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/sites/horizon2020/files/H2020_EL_KI0213413ELN.pdf

γεωγραφικά κριτήρια επιλεξιμότητας, όπως θα παρουσιαστεί παρακάτω. Ο προϋπολογισμός τους στο τρέχον πρόγραμμα πλαίσιο ανέρχεται σε περίπου 800 εκατομμύρια ευρώ, ενώ στο επόμενο πρόγραμμα πλαίσιο αναμένεται να φτάσουν τα 2,1 δις ευρώ. Πρόκειται για δράσεις συντονισμού και υποστήριξης (coordination and support actions – CSA) και χρηματοδοτούν το 100% των επιλέξιμων δαπανών.

Εικόνα 1. Η δομή του προγράμματος πλαίσιο Ορίζοντας 2020

B/.1. Κύριες δράσεις

Οι κύριες δράσεις του «Spreading Excellence and Widening Participation» είναι οι ακόλουθες:

B/.1.α. ERA Chairs

Αφορά τη σύσταση «Εδρών Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας» (EXE) και την προσέλκυση εξαιρετικών ακαδημαϊκών⁴ και των ομάδων τους σε πανεπιστημιακά ή ερευνητικά ιδρύματα με προοπτική για επίτευξη ερευνητικής αριστείας⁵. Οι ενδιαφερόμενοι οργανισμοί μπορούν να υποβάλουν πρόταση χωρίς τη σύσταση κοινοπραξίας (monobeneficiary action) για την πρόσληψη εξαιρετικού ακαδημαϊκού, οποιασδήποτε

⁴ Πρόγραμμα εργασίας 2018-2020 «Spreading Excellence and Widening Participation», σελ. 5, 19: https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2018-2020/main/h2020-wp1820-sewp_en.pdf και σελ. 16 https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/sites/horizon2020/files/H2020_EL_KI0213413ELN.pdf

⁵ Widening brochure: https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/sites/horizon2020/files/widening_actions_leaflet_2018.pdf

εθνικότητας, μαζί με την ομάδα του/της. Σκοπός είναι η προσέλκυση και διατήρηση ανθρώπινου δυναμικού υψηλής ποιότητας υπό την επίβλεψη του κάτοχου της έδρας (ERA Chair holder), ο οποίος κατευθύνει και την υλοποίηση διαρθρωτικών αλλαγών για την επίτευξη αριστείας σε βιώσιμο ορίζοντα.

Στον κάτοχο έδρας EXE θα πρέπει να δοθεί θέση μέλους ΔΕΠ ή ανάλογη θέση, ώστε να μπορεί να προβαίνει στη λήψη αποφάσεων αναφορικά με τη διαχείριση ανθρωπίνων πόρων, στην υποβολή ερευνητικών προτάσεων κ.ά. Επίσης ο κάτοχος έδρας EXE ιδανικά θα πρέπει να είναι πλήρους απασχόλησης.

Ο κάτοχος έδρας θα πρέπει να συστήσει τη δική του ερευνητική ομάδα, η οποία θα είναι πλήρως ενσωματωμένη στον οργανισμό που φιλοξενεί τη δράση. Στόχος είναι η ενίσχυση της επίδοσης του οργανισμού στην έρευνα ως προς το επιστημονικό πεδίο που έχει επιλεγεί, καθώς και η αύξηση της ικανότητάς του στην προσέλκυση ανταγωνιστικών κονδυλίων.

Η πρόταση που θα υποβληθεί πρέπει να ικανοποιεί/περιλαμβάνει τα παρακάτω:

- » συμβατότητα με τις προτεραιότητες του EXE, την Ευρωπαϊκή Χάρτα του ερευνητή και τον κώδικα δεοντολογίας για την πρόσληψη ερευνητών
- » ανάλυση τύπου «SWOT» με στόχο την ανάδειξη των αναγκαίων διαρθρωτικών αλλαγών του ιδρύματος
- » περιγραφή αναγκαίων επενδύσεων σε εξοπλισμό
- » επίσημη επιστολή του ιδρύματος όπου θα περιγράφεται:
 - α) το ανταγωνιστικό μισθολογικό πακέτο, καθώς και βάσει ποιων παραμέτρων θα διαρθρωθούν οι απολαβές του κατόχου έδρας,
 - β) οι αρμοδιότητες και οι υποχρεώσεις του κατόχου έδρας,προκειμένου να αξιολογηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ο βαθμός της δέσμευσης του φορέα για ουσιαστική συνεργασία με τον κάτοχο της έδρας
- » πλάνο βιωσιμότητας της δράσης πέραν της διάρκειας του έργου
- » περιγραφή συγκεκριμένων δράσεων για την αύξηση της ικανότητας διαχείρισης ερευνητικών ομάδων, διαχείρισης έργων, συγγραφής προτάσεων κ.ά.

Η δράση είναι ανοικτή σε οποιαδήποτε επιστημονικό πεδίο (bottom-up) και το ύψος της χρηματοδότησης δύναται να φτάσει τα 2,5 εκατομμύρια ευρώ για 6 έτη, συμπεριλαμβανομένου του απαιτούμενου χρόνου για την πρόσληψη.

B/.1.β. Twinning

Αφορά την αδελφοποίηση ιδρυμάτων, δηλαδή τη συνεργασία ερευνητικών ομάδων από πανεπιστήμια ή ερευνητικά κέντρα διαφόρων ευρωπαϊκών χωρών. Περιλαμβάνονται δραστηριότητες με στόχο την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών, όπως για παράδειγμα ανταλλαγές προσωπικού (staff exchanges), επισκέψεις εμπειρογνομόνων (expert visits) και εκπαιδευτικά σεμινάρια. Απαιτείται η δημιουργία κοινοπραξίας τουλάχιστον 3 εταιρών από 3 τουλάχιστον κράτη-μέλη της ΕΕ ή συνδεδεμένων χωρών με τον Ορίζοντα 2020.

Η δράση είναι ανοικτή σε οποιοδήποτε επιστημονικό πεδίο (bottom-up) και το ύψος της χρηματοδότησης δύναται να φτάσει τις 900 χιλιάδες ευρώ για 3 έτη.

B/.1.γ. Teaming

Είναι η ναυαρχίδα του προγράμματος και αφορά την ίδρυση/αναβάθμιση κέντρων αριστείας⁶. Αποσκοπεί στη συνεργασία ερευνητικών και πανεπιστημιακών ιδρυμάτων άριστων επιδόσεων με αντίστοιχα ιδρύματα από χώρες με χαμηλή επίδοση στην έρευνα και καινοτομία (βλ. ενότητα B.2). Απαιτείται ο σχηματισμός κοινοπραξίας με τουλάχιστον 2 οργανισμούς από τουλάχιστον 2 κράτη-μέλη της ΕΕ ή συνδεδεμένες χώρες. Η ίδρυση/αναβάθμιση των κέντρων αριστείας υλοποιείται σε δύο φάσεις με την επίβλεψη των εταιρών από την κοινοπραξία που **δεν ανήκουν** στις χώρες με χαμηλή επίδοση στην έρευνα και την καινοτομία. Γνώμονας για τη σύσταση/αναβάθμιση των κέντρων αριστείας είναι, μεταξύ άλλων, η βιωσιμότητά τους⁷.

Η δράση είναι ανοικτή σε οποιοδήποτε επιστημονικό ή διεπιστημονικό πεδίο αρκεί να είναι συμβατό με τη στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης της χώρας ή της περιφέρειας που θα φιλοξενήσει το κέντρο.

Όπως θα αναλυθεί και στις παρακάτω ενότητες, για την υλοποίηση κέντρων αριστείας απαιτείται συμπληρωματική χρηματοδότηση εκ μέρους της «widening» χώρας, η οποία δύναται να προέλθει από τα Ευρωπαϊκά και Διαρθρωτικά Επενδυτικά Ταμεία.

Προϋπολογισμός: μέχρι 15 εκατομμύρια ευρώ και διάρκεια μέχρι 7 έτη (βλ. ενότητα Γ.3).

B/.2. Γεωγραφικά κριτήρια επιλεξιμότητας⁸

Η ειδική δέσμη μέτρων «Spreading Excellence and Widening Participation», προκειμένου να μεγιστοποιήσει τον αντίκτυπο των δράσεων της, βασίζεται σε γεωγραφικά κριτήρια επιλεξιμότητας, τα οποία αφορούν στους οργανισμούς από χώρες με χαμηλή επίδοση στην έρευνα και την καινοτομία.

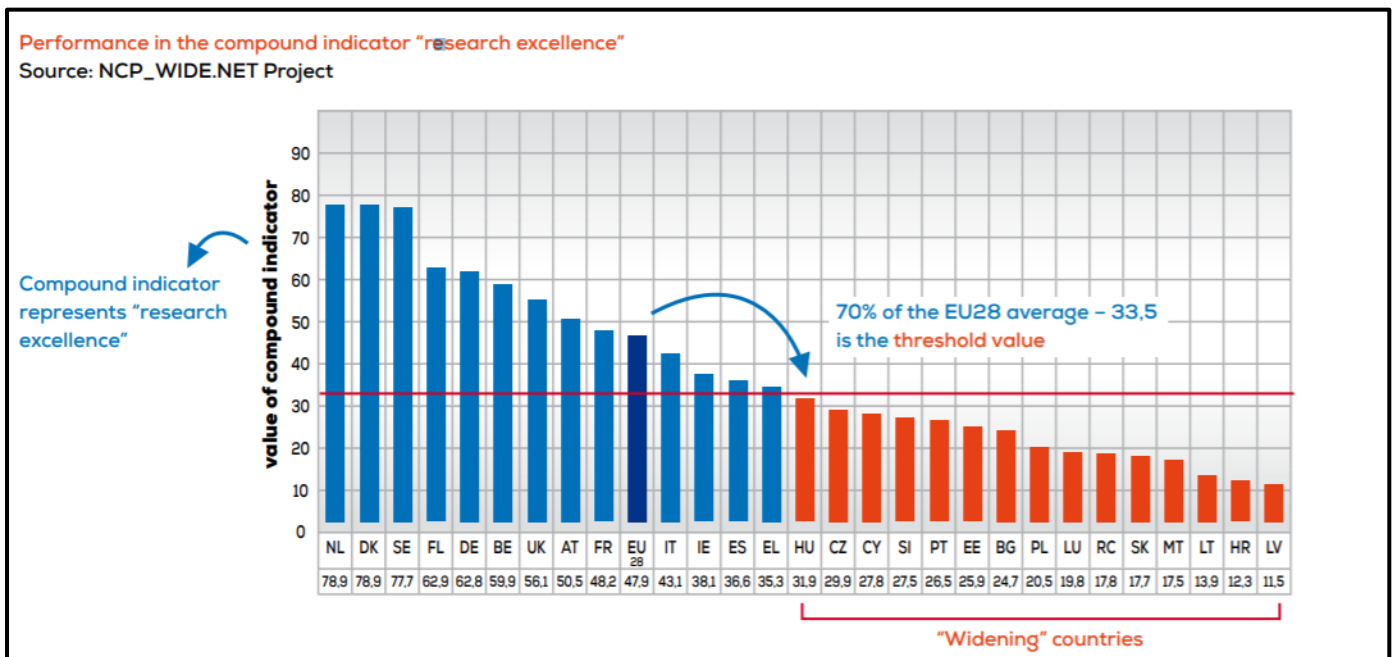
Για τον ορισμό των γεωγραφικών κριτηρίων επιλεξιμότητας έχει επιλεγεί ο δείκτης που αντιπροσωπεύει την ερευνητική αριστεία «Composite indicator of Research Excellence» και συγκριμένα έχει τεθεί ως όριο το 70% του ευρωπαϊκού μέσου όρου (κόκκινος δείκτης στην Εικόνα 2). Με αυτόν τον τρόπο διαχωρίζονται οι χώρες των οποίων η επίδοση στην έρευνα και την καινοτομία βρίσκεται κάτω του 70% του ευρωπαϊκού μέσου όρου (low R&I performing), οι οποίες και αποτελούν τις χώρες «widening».

⁶ Ορισμός κέντρων αριστείας στο έγγραφο με συχνές ερωτήσεις (F.A.Q.) της προκήρυξης «Teaming-2», ερώτηση 29, σελ. 9: https://ec.europa.eu/research/participants/portal/doc/call/h2020/widespread-01-2018-2019/1815116-teaming_phase_2_2018_faqs_en.pdf

⁷ Πρόγραμμα Εργασίας 2016-2017 «Spreading Excellence and Widening Participation», σελ. 8-9: https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2016_2017/main/h2020-wp1617-sewp_en.pdf

⁸ Βλ. προηγούμενη υποσημείωση, καθώς και «Research and Innovation Performance in EU Member States and Associated Countries 2013»: http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/state-of-the-union/2012/innovation_union_progress_at_country_level_2013.pdf (σελίδα 5)

Εικόνα 2. Ο δείκτης που κατηγοριοποιεί τα κράτη-μέλη σε «widening»

Β/.2.α. Χώρες «widening» του παρόντος προγράμματος πλαίσιο Ορίζοντα 2020

- » 15 κράτη-μέλη: Βουλγαρία, Κροατία, Εσθονία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία και Τσεχία.
- » 12 χώρες συνδεδεμένες με τον Ορίζοντα 2020 (βάσει εν ισχύ συμφωνιών): Αλβανία, Αρμενία, Βόρεια Μακεδονία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Γεωργία, Μαυροβούνιο, Μολδαβία, Νήσοι Φερόες, Ουκρανία, Σερβία, Τυνησία, Τουρκία.

Η Ελλάδα: Στην παραπάνω εικόνα (Εικόνα 2), η Ελλάδα εμφανίζεται ως η πρώτη «μπλε» κάθετη μπάρα και υπερβαίνει ελαφρώς την κόκκινη γραμμή που αντιπροσωπεύει το 70% του ευρωπαϊκού μέσου όρου για την έρευνα και την καινοτομία. Συνεπώς, μέχρι τώρα συμμετείχε στις κοινοπραξίες των δράσεων «Twinning» και «Teaming» ως μέντορας, δηλαδή παρέχοντας τεχνογνωσία και καλές πρακτικές στους οργανισμούς από χώρες «widening» (κόκκινες κάθετες μπάρες) μέσω των «internationally leading» πανεπιστημιακών και ερευνητικών ιδρυμάτων της.

Β/.2.β. Κανόνες επιλεξιμότητας

Η ειδική δέσμη μέτρων «Spreading Excellence and Widening Participation» μέσω των δράσεων «Teaming», «Twinning» και «ERA Chairs», συνδέει άριστων επιδόσεων ερευνητικά ινστιτούτα/πανεπιστημιακά ιδρύματα («internationally leading» ή «advanced partners»¹⁰) από χώρες με επίδοση στην έρευνα και την καινοτομία άνω του 70% του ευρωπαϊκού μέσου όρου με αντίστοιχους φορείς

⁹ Πρόγραμμα Εργασίας 2018-2020 για το «Spreading Excellence and Widening Participation», ενδεικτικά σελ. 4, 17, https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2018-2020/main/h2020-wp1820-sewp_en.pdf

¹⁰ Πρόγραμμα Εργασίας 2018-2020 για το «Spreading Excellence and Widening Participation», ενδεικτικά σελ. 23, https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2018-2020/main/h2020-wp1820-sewp_en.pdf

από χώρες με επίδοση στην έρευνα και την καινοτομία κάτω του 70% του ευρωπαϊκού μέσου όρου, δηλαδή των χωρών «widening».

Κάθε πρόταση που υποβάλλεται πρέπει να έχει συντονιστή από χώρα «widening» και τουλάχιστον έναν «internationally leading» οργανισμό από χώρα διαφορετική από αυτή του συντονιστή για τη δράση «Teaming» ή τουλάχιστον δύο οργανισμούς για τη δράση «Twinning». Σκοπός είναι η μακροχρόνια σύνδεση του οργανισμού από τη χώρα «widening» με τους «internationally leading» εταίρους, ώστε να μπορεί να λάβει η χώρα μεταφορά τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών από τους «internationally leading» εταίρους προς τον οργανισμό της χώρας «widening». Αναφορικά με τη δράση «ERA Chairs», αυτή είναι «monobeneficiary», δηλαδή το ενδιαφερόμενο πανεπιστημιακό ή ερευνητικό ίδρυμα υποβάλλει πρόταση για την προσέλκυση – πρόσληψη επιφανούς ακαδημαϊκού και της ομάδας του.

Κοινό χαρακτηριστικό όλων των δράσεων:

- » είναι «bottom-up» δράσεις, δηλαδή δεν υπάρχουν προδιαγεγραμμένα θεματικά πεδία με εξαίρεση την προκήρυξη για τα κέντρα αριστείας «Teaming», όπου στην πρώτη φάση (Teaming-1) απαιτείται περιγραφή της συμβατότητας της υποβαλλόμενης πρότασης με τη γενική στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης της χώρας ή της περιφέρειας που θα φιλοξενήσει το κέντρο¹¹
- » βασίζονται σε στενή συνεργασία μεταξύ του εταίρου της χώρας «widening» με τους «internationally leading» εταίρους
- » στο πλαίσιο της μεταφοράς τεχνογνωσίας, ο οργανισμός «widening» - συντονιστής καλείται να υιοθετήσει και να εμπεδώσει τις καλές πρακτικές που μαθαίνει
- » αναμένεται η σύνδεση/αλληλεπίδραση του συντονιστή με τη βιομηχανία βάσει δεικτών, όπως η προστασία διανοητικής ιδιοκτησίας, η συνεργασία με επιχειρήσεις και η συνεισφορά σε νέα προϊόντα και υπηρεσίες¹²
- » αναμένεται η βιωσιμότητα των έργων που θα υλοποιηθούν ως προς την εμπέδωση των καλών πρακτικών και η συνέχιση των διαρθρωτικών αλλαγών από τον εταίρο της χώρας «widening» (ERA Chairs, Twinning), αλλά και η οικονομική βιωσιμότητα ενός κέντρου αριστείας (Teaming)
- » αναμένεται η αναβάθμιση της ερευνητικής αριστείας του οργανισμού από τη χώρα «widening» με σκοπό την αυξημένη συμμετοχή στα προγράμματα πλαίσιο, ιδιαίτερα μαζί με τους «internationally leading» εταίρους¹³, αλλά και η επιτυχής προσέλκυση ανταγωνιστικών κονδυλίων και από άλλες πηγές.

B/.3. Η ιδιαιτερότητα των ειδικών μέτρων «Spreading Excellence and Widening Participation»

Σε αντίθεση με τις δράσεις των προγραμμάτων πλαίσιο, τα οποία χρηματοδοτούν τη βασική/εφαρμοσμένη έρευνα και σε κάποιες περιπτώσεις την ανάπτυξη ρηξικέλευθης καινοτομίας, τα ειδικά μέτρα «Spreading

¹¹ Πρόγραμμα Εργασίας 2016-2017 για το «Spreading Excellence and Widening Participation» σελ. 13, 22: https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2016_2017/main/h2020-wp1617-sewp_en.pdf

¹² Πρόγραμμα Εργασίας 2018-2020 «Spreading Excellence and Widening Participation», σελ. 14,16,18,21: https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2018-2020/main/h2020-wp1820-sewp_en.pdf

¹³ Πρόγραμμα Εργασίας 2018-2020 για το «Spreading Excellence and Widening Participation», σελ. 17: https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2018-2020/main/h2020-wp1820-sewp_en.pdf

Excellence and Widening Participation» χρηματοδοτούν την αναβάθμιση οργανισμών Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας (εφεξής οργανισμοί ETAK) από χώρες «widening».

Παρότι τα εν λόγω ειδικά μέτρα αφορούν σε δράσεις συντονισμού και υποστήριξης (coordination and support actions – CSA, εφεξής δράσεις «CSA»), ο αντίκτυπός τους είναι διαφορετικός από τις αντίστοιχες δράσεις «CSA» που εντοπίζονται στους άλλους πυλώνες του προγράμματος πλαίσιο Ορίζοντα 2020 (βλ. Εικόνα 1). Ενδεικτικά, οι τελευταίες εστιάζουν είτε στη δικτύωση πολλών και μεγάλου εύρους φορέων και όχι αποκλειστικά οργανισμών ETAK για ανταλλαγή καλών πρακτικών (π.χ. ανταλλαγή πρακτικών για παροχή καλύτερης υποστήριξης σε θέματα καινοτομίας εκ μέρους των τοπικών/περιφερειακών αρχών (προκηρύξεις τύπου INNOSUP), είτε τη δικτύωση φορέων σε ένα θέμα (π.χ. την υιοθέτηση τεχνολογικών λύσεων για τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών ρύπων στις μεταφορές).

Σε αντίθεση, οι δράσεις του «Spreading Excellence and Widening Participation», αποσκοπούν στην:

- » ενίσχυση της επιστημονικής επάρκειας των ETAK οργανισμών και του προσωπικού τους
- » αύξηση της ικανότητάς τους να διεκδικούν ανταγωνιστικά κονδύλια έρευνας και καινοτομίας από τα προγράμματα πλαίσιο
- » μακροπρόθεσμη συνεργασία με τους «internationally leading» εταίρους μέσω κοινών ερευνητικών έργων και δημοσιεύσεων, με σκοπό τον εμπλουτισμό των συνεργατικών δικτύων των ETAK οργανισμών από χώρες «widening»
- » υποστήριξη για την εδραίωση δεσμών με τη βιομηχανία και διεπαφών με άλλους φορείς του εθνικού ή τοπικού τους οικοσυστήματος
- » τόνωση της κινητικότητας (εισερχόμενη/εξερχόμενη) των επιστημόνων προς και από τους ETAK οργανισμούς των χωρών «widening».

Επίσης, ο **προϋπολογισμός** των «CSA» δράσεων των άλλων πυλώνων του Ορίζοντα 2020, ενδεικτικά κυμαίνεται στο 1 εκατομμύριο ευρώ και διαμοιράζεται σε πολλούς εταίρους. Αντίθετα, στις δράσεις του «Spreading Excellence and Widening Participation», κοντά στο προαναφερθέν ποσό αντιστοιχεί κάθε χρηματοδοτούμενο έργο προκήρυξης Twinning (900 χιλιάδες ευρώ) με σκοπό την ενίσχυση του ερευνητικού προφίλ ETAK οργανισμού από χώρα «widening» πάνω σε συγκεκριμένο πεδίο μέσω συνεργασιών με αντίστοιχους «internationally leading» οργανισμούς σε μικρά κοινοπρακτικά σχήματα. Οι δράσεις «ERA Chairs» φτάνουν σε προϋπολογισμό σχεδόν τριπλάσιο από τις συνήθεις δράσεις «CSA» του Ορίζοντα 2020 και εστιάζουν σε έναν και μόνο οργανισμό ETAK (πανεπιστημιακό/ερευνητικό ίδρυμα) για την πρόσληψη έμπειρου και επιφανούς ακαδημαϊκού. Τέλος, οι δράσεις «Teaming» που αφορούν στα κέντρα αριστείας, ξεκινούν με σχεδόν το ήμισυ (400 χιλιάδες ευρώ) του προϋπολογισμού μιας κλασικής δράσης «CSA» μόνο για τη μελέτη ενός κέντρου αριστείας, με κλιμάκωση μέχρι τα 15 εκατομμύρια ευρώ για την ίδρυση/αναβάθμιση και λειτουργία του εν λόγω κέντρου.

Γ/. ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΛΑΙΣΙΟ «ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΕΥΡΩΠΗ» ΚΑΙ Η ΑΛΛΑΓΗ «STATUS» ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΕ ΧΩΡΑ «WIDENING»

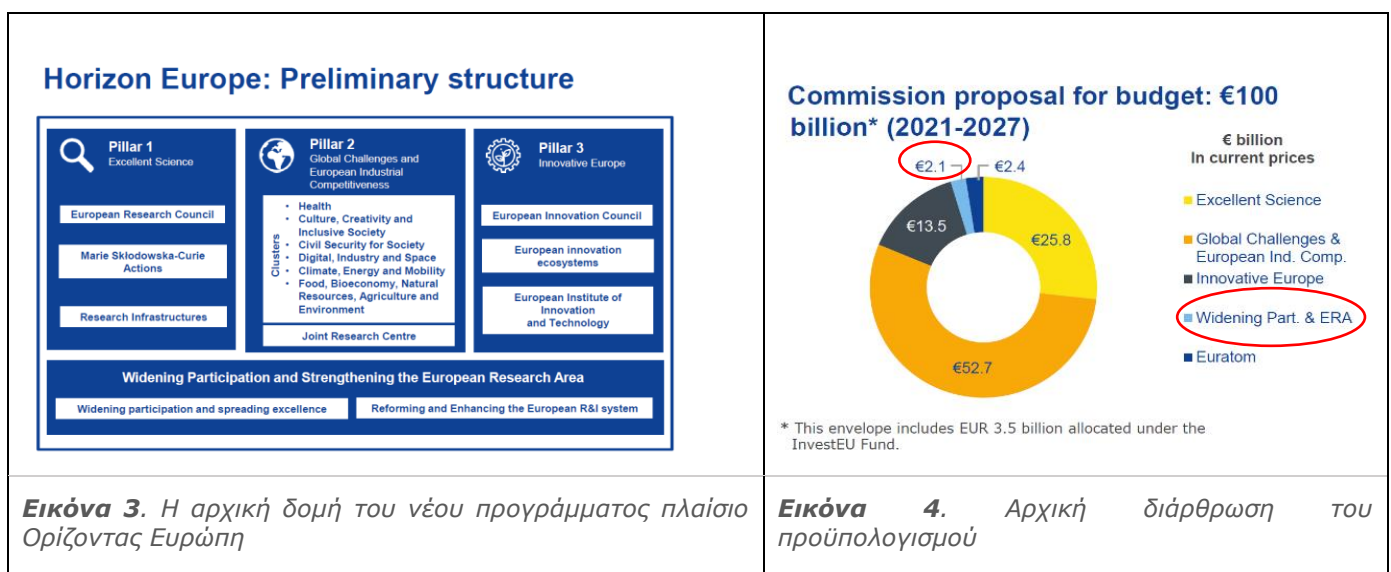
Το επόμενο πρόγραμμα πλαίσιο Ορίζοντα Ευρώπη για την περίοδο 2021-2027 είναι προ των πυλών με εντατικές εργασίες να λαμβάνουν χώρα για την προετοιμασία των πρώτων προγραμμάτων εργασίας. Η ειδική δέσμη μέτρων δείχνει να ονομάζεται «Widening Participation and Spreading Excellence» και αποκτά μεγαλύτερη βαρύτητα. Ενδεικτικά, ο προϋπολογισμός από 816 εκατομμύρια ευρώ στον Ορίζοντα 2020

αναμένεται να αυξηθεί στα 2,1 δις ευρώ. Κυρίως όμως, υπάρχει ουσιαστική αλλαγή για την Ελλάδα που πλέον εντάσσεται στις χώρες «widening», αρχής γενομένης από τον Ιανουάριο 2021.

Η απόφαση ελήφθη και γνωστοποιήθηκε στα Εθνικά Σημεία Επαφής από στελέχη της Γενικής Διεύθυνσης Έρευνας και Καινοτομίας (Τμήμα Β5) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ήδη από τον Μάρτιο 2019, όπου εκδόθηκε το πρώτο επίσημο ανακοινωθέν για την πολιτική συμφωνία που επετεύχθη για τον Ορίζοντα Ευρώπη¹⁴. Επίσης, η αλλαγή status της Ελλάδας από «non-widening» σε «widening» ανακοινώθηκε και από τον Γενικό Διευθυντή Έρευνας και Καινοτομίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κ. Jean-Eric Raquet, κατά την επίσκεψή του στην Ελλάδα στα τέλη Μαρτίου 2019.

Στις παρακάτω εικόνες απεικονίζεται η δομή του νέου προγράμματος πλαίσιο Ορίζοντα Ευρώπη, καθώς και η κατάτμηση του προϋπολογισμού στους διάφορους πυλώνες.

Γ/.1. Η αλλαγή «status» της Ελλάδας σε χώρα «widening»

Η Ελλάδα απέκτησε status «widening» λόγω του ότι ελήφθησαν υπόψη οικονομικά στοιχεία κατά τον επανυπολογισμό του νέου «composite indicator for research excellence»¹⁵ (βλ. ενότητα Β.2) με συνεκτίμηση του δείκτη «Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα» (Gross National Income -GNI) για τον εκ νέου προσδιορισμό των «widening» χωρών. Ως εκ τούτου, η Ελλάδα προστέθηκε σε αυτό το γκρουπ χωρών, ενώ αφαιρέθηκε το Λουξεμβούργο.

Η αλλαγή του «status» της Ελλάδας σημαίνει πως τα πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα από τη Ελλάδα μπορούν πλέον να είναι συντονιστές σε προτάσεις που θα υποβάλλονται στις προκηρύξεις των δράσεων «Teaming» για την ίδρυση/αναβάθμιση κέντρων αριστείας, «Twinning» για την αδελφοποίηση ιδρυμάτων με ανταλλαγές προσωπικού και «ERA Chairs» για την πρόσληψη επιφανούς ακαδημαϊκού.

¹⁴ Δελτίο τύπου: EU budget for 2021-2027: Commission welcomes provisional agreement on Horizon Europe, the future EU research and innovation programme: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_1676

¹⁵ Μέχρι στιγμής ο εν λόγω δείκτης δεν υπάρχει δημοσιευμένος.

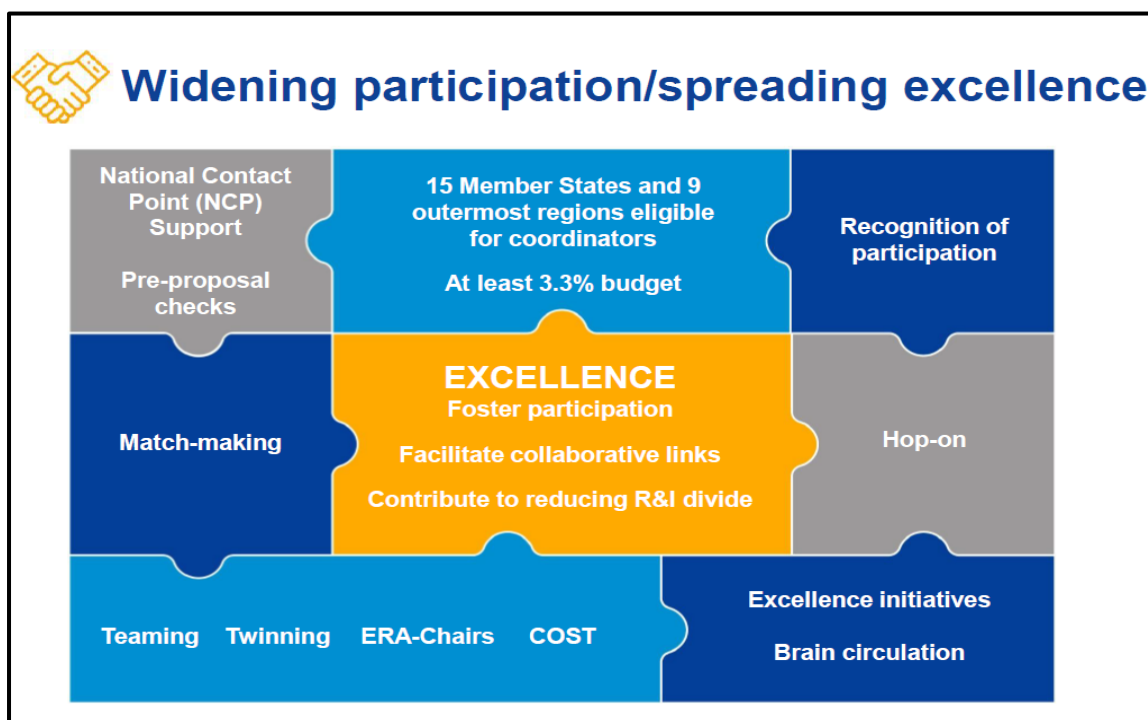

Εστιάζοντας στη δράση «Teaming», η Ελλάδα θα μπορεί να διεκδικεί πόρους από το επόμενο πρόγραμμα πλαίσιο, προκειμένου να ιδρύσει νέα ή να αναβαθμίσει υφιστάμενα κέντρα αριστείας, μέσω μακροπρόθεσμης συνεργασίας και καθοδήγησης «internationally leading» οργανισμών ΕΤΑΚ.

Γ/.2. Νεωτερισμοί των ειδικών μέτρων «Widening Participation and Spreading Excellence»

Παρακάτω φαίνεται η δομή του «Widening participation/spreading excellence» στον Ορίζοντα Ευρώπη. Αναλύονται στοιχεία για τα οποία υπάρχει πληροφόρηση:

- » στις χώρες «widening», πέραν της Ελλάδας, θα συγκαταλέγονται και εννέα αποκεντρωμένες περιοχές («outermost regions»)
- » ο ρόλος των Εθνικών Σημείων Επαφής ενισχύεται, προκειμένου να παράσχουν προεπισκόπηση προτάσεων (pre-proposal checks) στους ενδιαφερόμενους συντονιστές
- » δυνατότητα «Hop-on»: θα παρέχεται η δυνατότητα σε οργανισμούς ΕΤΑΚ χωρών «widening» να συμμετέχουν εμβόλιμα σε υφιστάμενα έργα με τύπο δράσης «Research and Innovation Actions – RIA» με χρήματα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι συντονιστές των υφιστάμενων «RIA» έργων θα λαμβάνουν μικρή αμοιβή για τον συντονισμό του επιπρόσθετου εταίρου. Αναμένεται να δημοσιευθεί προκήρυξη, όπου θα καλούνται συντονιστές υφιστάμενων «RIA» δράσεων να υποβάλουν εκδήλωση ενδιαφέροντος.
- » «Recognition of participation»: προτάσεις που περνούν τη βάση, αλλά δεν επιτυγχάνουν υψηλή κατάταξη για να χρηματοδοτηθούν, αναμένεται να λαμβάνουν Σφραγίδα Αριστείας (Seal of excellence), ώστε να δρομολογούνται για χρηματοδότηση από τα Ευρωπαϊκά Διαθρωπτικά Επενδυτικά Ταμεία. Δεν είναι ακόμα γνωστό ποιες δράσεις θα αφορά αυτό το μέτρο.

Εικόνα 5. Η νέα δομή του «Widening Participation/spreading excellence» στον Ορίζοντα Ευρώπη

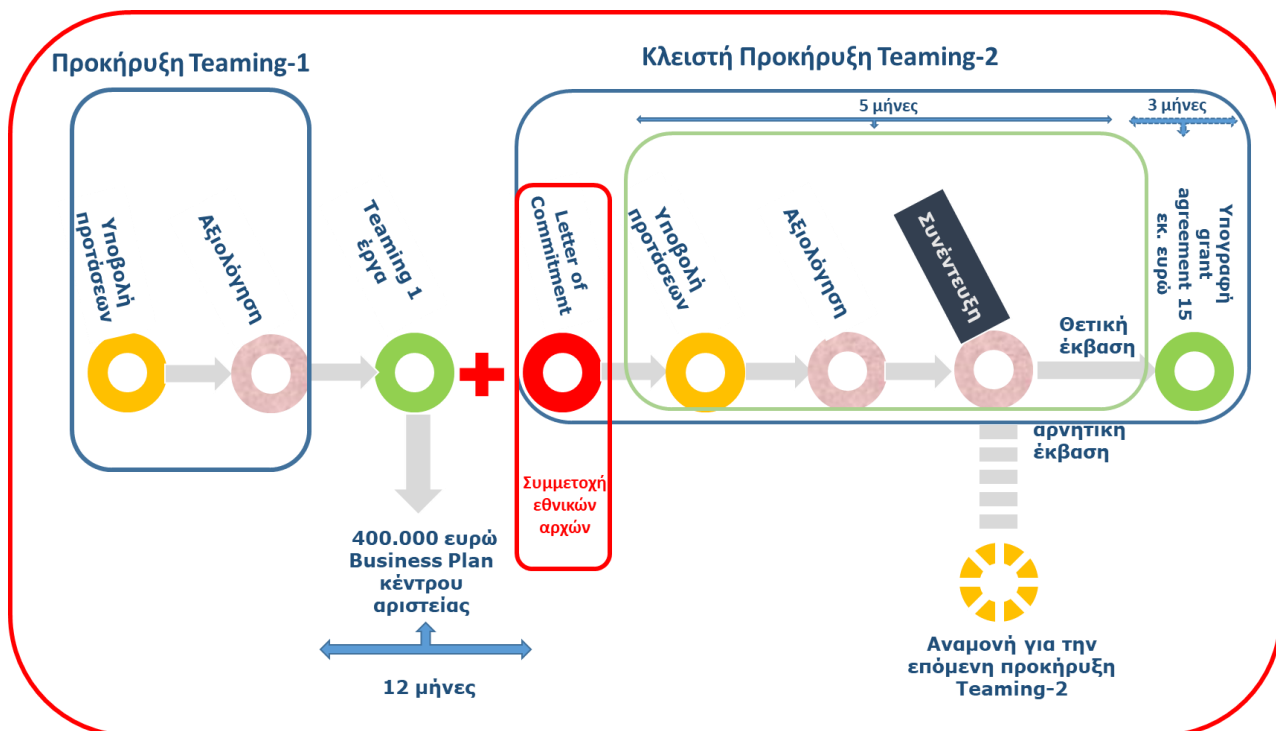

Γ/.3. Η ειδική περίπτωση της προκήρυξης «Teaming» για την ίδρυση/αναβάθμιση κέντρων αριστείας

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η προκήρυξη «Teaming» αποτελεί τη ναυαρχίδα των ειδικών μέτρων «Widening participation/spreading excellence» και αφορά τη δημιουργία νέων κέντρων αριστείας ή την αναβάθμιση υφιστάμενων, τα οποία θα φιλοξενηθούν στη χώρα «widening». Για την επιτυχία των υποβαλλόμενων προτάσεων και για την επιτυχή υλοποίηση των κέντρων, **απαιτείται εθνική υποστήριξη για την παροχή συμπληρωματικής χρηματοδότησης, τουλάχιστον ισόποσης με τη χρηματοδότηση από τον Ορίζοντα Ευρώπη.**

Η προκήρυξη αποτελείται από δύο φάσεις, όπως φαίνεται στην Εικόνα 6. Προηγείται η πρώτη φάση μέσω της προκήρυξης «Teaming-1», όπου κοινοπραξίες με συντονιστή από χώρα «widening» σε συνεργασία με πανεπιστημιακά/ερευνητικά ιδρύματα διεθνούς φήμης, υποβάλλουν προτάσεις για τη δημιουργία ή αναβάθμιση ενός κέντρου αριστείας. Κατόπιν αξιολόγησης προκύπτουν τα πρώτα έργα με σκοπό τη μελέτη και την κατάρτιση επιχειρηματικού σχεδίου (business plan) του μελλοντικού κέντρου αριστείας.

Στη συνέχεια, τα έργα «Teaming-1», με την ίδια σύνθεση στην κοινοπραξία, προετοιμάζονται για την υποβολή στη δεύτερη φάση μέσω της κλειστής προκήρυξης «Teaming-2», καταθέτοντας πρόταση βασισμένη στο business plan της πρώτης φάσης. Οι προτάσεις με υψηλή βαθμολογία καλούνται για συνέντευξη και στην περίπτωση θετικής έκβασης, η κοινοπραξία μπαίνει σε φάση προετοιμασίας της σύμβασης χρηματοδότησης (grant agreement). Η κοινοπραξία που δεν προκρίθηκε για χρηματοδότηση μπορεί να περιμένει την επόμενη προκήρυξη Teaming-2, που θα ανοίξει αργότερα.

Εικόνα 6. Η προκήρυξη «Teaming»

Γ/.3.α. Κανόνες συμμετοχής

- » **Συντονιστής:** Εθνική/περιφερειακή αρχή, πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα από χώρα «widening».
- » **Σύσταση κοινοπραξίας:** Κατ' ελάχιστο δύο οργανισμοί εκ των οποίων ο ένας είναι ο συντονιστής από τη χώρα «widening», ενώ ο άλλος εταίρος είναι πανεπιστημιακό ή ερευνητικό ίδρυμα διεθνούς φήμης (*A university or research organisation with an international reputation in research and innovation excellence*)¹⁶ από χώρα διαφορετική από αυτήν του συντονιστή (ευρωπαϊκό κράτος-μέλος ή χώρα συνδεδεμένη με τον Ορίζοντα Ευρώπη).

Γ/.3.β. Φάσεις προκήρυξης «Teaming»

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, οι φάσεις της προκήρυξης για την ίδρυση κέντρων αριστείας είναι δύο. Η πρώτη χρηματοδοτεί τη μελέτη, ενώ η δεύτερη τη λειτουργία τους. Λόγω του ότι η δεύτερη φάση ανοίγει αποκλειστικά για να δεχθεί προτάσεις από έργα της πρώτης φάσης (Teaming-1 projects), **συνήθως απέχουν χρονικά μια διετία, δηλαδή ένα πρόγραμμα εργασίας.**

Γ/.3.β.ι. Πρώτη Φάση: «Teaming-1», Μελέτη του κέντρου αριστείας

Βασικά στοιχεία της δράσης:

Η πρώτη φάση χρηματοδοτεί τη μελέτη του εν δυνάμει κέντρου αριστείας με μοναδικό παραδοτέο την κατάρτιση επιχειρηματικού σχεδίου (business plan).

Διάρκεια: **12 μήνες**

Χρηματοδότηση: **400.000 ευρώ**

Η πρόταση:

Η πρόταση πρέπει να παρουσιάζει το όραμα των εταίρων της κοινοπραξίας για την ίδρυση νέου ή την αναβάθμιση υφιστάμενου κέντρου αριστείας που θα φιλοξενηθεί στη χώρα «widening». Θα πρέπει να περιλαμβάνει μακροπρόθεσμη στρατηγική για την έρευνα και την καινοτομία του εν λόγω κέντρου, ενώ θα πρέπει να συμβαδίζει με την ευρύτερη στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης της χώρας ή της περιφέρειας. Στην περίπτωση αναβάθμισης υφιστάμενου κέντρου θα πρέπει να προσκομίστούν στοιχεία για το προφίλ του φορέα, όπως στρατηγική έρευνας και ανάπτυξης, δραστηριότητες κ.ά.

Θα πρέπει να υπάρχει τεκμηρίωση:

- » της απρόσκοπτης συνεργασίας των εταίρων της κοινοπραξίας στο πλαίσιο του έργου για τη μελέτη, σύσταση και λειτουργία του κέντρου
- » της πραγματικής σύμπραξης (true joint venture) των εταίρων

με σκοπό:

- » τη μακροπρόθεσμη υποστήριξη του κέντρου μέχρι να αποκτήσει οικονομική ανεξαρτησία, και

¹⁶ Πρόγραμμα Εργασίας 2016-2017 «Spreading Excellence and Widening Participation», σελ. 13:
https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2016_2017/main/h2020-wp1617-sewp_en.pdf

- » την εφεξής ερευνητική τους συνεργασία (π.χ. υποβολή από κοινού προτάσεων, δημοσιεύσεων κ.ά.)

Απαραίτητα στοιχεία στην πρόταση:

- » Ανάλυση SWOT για το μελλοντικό ή το υπό αναβάθμιση κέντρο αριστείας. Περιλαμβάνει το όραμα και το μακρόπνοο στρατηγικό σχεδιασμό για το κέντρο.
- » Κατάρτιση πλάνου δράσεων για την εκπόνηση του business plan.

Το παραδοτέο¹⁷:

Μέσω του business plan αναμένονται να μελετηθούν τα ακόλουθα ζητήματα, τα οποία θα αποτελέσουν συστατικά στοιχεία και παράγοντες επιτυχίας του μελλοντικού κέντρου αριστείας:

- » Αποτύπωση του επιστημονικού δυναμικού και της καινοτομικής δυνατότητας του μελλοντικού κέντρου.
- » Αξιολόγηση των προοπτικών ανάπτυξης του υπό μελέτη κέντρου και των ωφελειών που θα εισρεύσουν στη χώρα ή στην περιφέρεια που θα το φιλοξενήσει.
- » Αναλυτική παρουσίαση της διάρθρωσης¹⁸ της συνεργασίας (partnership) των εταιρών της κοινοπραξίας (του συντονιστή χώρας «widening» και των εταιρών «internationally leading») και ανάδειξη του ισχυρού τους δεσμού για την ουσιαστικότερη μεταφορά τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών κατά τη σύσταση και λειτουργία του κέντρου αριστείας, οι οποίες αναμένεται να εμπεδωθούν σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα.
- » Τεκμηρίωση του τρόπου με τον οποίο το νεοσύστατο ή το υπό αναβάθμιση κέντρο θα έχει πλήρη αυτονομία στη λήψη αποφάσεων, όσον αφορά σε νομικά, διοικητικά, λειτουργικά, ακαδημαϊκά, καθώς και σε θέματα προσωπικού, συμπεριλαμβανομένης και της δυνατότητας παροχής ανταγωνιστικών μισθών¹⁹.
- » Ανάλυση των σταδίων και δραστηριοτήτων που αναμένεται να οδηγήσουν στη μελλοντική ανεξαρτησία και βιωσιμότητα του κέντρου.

Γ/.3.β.ii. Δεύτερη Φάση: «Teaming-2» (WIDESPREAD), Ίδρυση/αναβάθμιση του κέντρου αριστείας

Βασικά στοιχεία της δράσης:

- » **Κλειστή προκήρυξη (restricted call):** Τα έργα «Teaming-1» έχοντας ολοκληρώσει την πρώτη φάση, δικαιούνται να υποβάλουν πρόταση για τη χρηματοδότηση της λειτουργίας του κέντρου αριστείας.
- » Διευκρινίζεται πως:

¹⁷ Πρόγραμμα Εργασίας 2016-2017 «Spreading Excellence and Widening Participation», σελ. 6-7:
https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2016_2017/main/h2020-wp1617-sewp_en.pdf

¹⁸ Κατ' ερμηνεία του Εθνικού Σημείου Επαφής, το ζητούμενο στην πρόταση είναι να περιγραφεί η έκταση της εμπλοκής των διεθνών εταιρών, η οποία μπορεί να ποικίλει από παροχή καθοδήγησης (mentoring) μέχρι συμμετοχή ως μέτοχος στο κέντρο αριστείας. Βάσει επισκόπησης των έργων «Teaming-2» που έχουν χρηματοδοτηθεί, κάποιες φορές οι «internationally leading» εταιρείες εισφέρουν πόρους στο κέντρο αριστείας.

¹⁹ Αρχείο με συχνές ερωτήσεις για «Teaming-2», ερώτηση 27, σελ. 9:
https://ec.europa.eu/research/participants/portal/doc/call/h2020/widspread-01-2018-2019/1815116-teaming_phase_2_2018_faqs_en.pdf

- Δεν υποβάλλονται τα business plans της πρώτης φάσης, αλλά αποτελούν τη βάση για τη συγγραφή πρότασης για τη δεύτερη φάση.
 - Η σύνθεση της κοινοπραξίας πρέπει να είναι η ίδια και στις δύο φάσεις, με δύο εξαιρέσεις: α) η περίπτωση της ίδρυσης νέας νομικής οντότητας, η οποία θα προστεθεί στην κοινοπραξία που θα υποβάλει στη δεύτερη φάση, β) αν υπάρξει «conflict of interest» και οποιαδήποτε δημόσια αρχή συμμετέχει χρειαστεί να αποχωρήσει.
- » **Διάρκεια:** 5-7 έτη. Αναμένεται πως μέσα σε αυτό το διάστημα θα έχουν τεθεί οι βάσεις και οι μελλοντικές πηγές εσόδων, ώστε το κέντρο να είναι οικονομικά βιώσιμο.
- » **Προϋπολογισμός:** Μέχρι **15 εκατομμύρια ευρώ** για την κάλυψη των δαπανών ίδρυσης και των αρχικών δαπανών για τη λειτουργία του κέντρου, όπως διοικητικές, λειτουργικές και δαπάνες προσωπικού (συμπεριλαμβανομένου και ερευνητικού). Δεν καλύπτονται εξοπλισμός, αναλώσιμα και υποδομές **εκτός** και αν αποτελούν πολύ μικρό μέρος του προϋπολογισμού (5%)²⁰ και κρίνονται αναγκαίες για την υλοποίηση του έργου. **Τα έξοδα αυτά θα καλυφθούν από την παροχή ισόποσης συμπληρωματικής χρηματοδότησης από την Πολιτεία** (βλ. παρακάτω).
- » Απαραίτητη η παροχή «Letter of Commitment» (βλ. παρακάτω ενότητα Γ.4 και Παράρτημα) από την Αρχή της χώρας που θα δεσμευτεί για την παροχή ισόποσης συμπληρωματικής χρηματοδότησης, προκειμένου οι προτάσεις που προέρχονται από τα έργα της πρώτης φάσης να είναι επιλέξιμες για την προκήρυξη «Teaming-2». Ενδεικτικά, πηγές για τη συμπληρωματική χρηματοδότηση θα μπορούσαν να προέλθουν από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, τον κρατικό προϋπολογισμό ή ακόμα και από ιδιωτικούς πόρους. Η συμπληρωματική χρηματοδότηση θα καλύψει αναγκαίες επενδύσεις σε κτίρια, εξοπλισμό ακόμα και δαπάνες προσωπικού για έρευνα.
- » Η πρόταση πρέπει να περιγράφει αναλυτικά τον τρόπο με τον οποίο θα χρησιμοποιηθεί η συμπληρωματική χρηματοδότηση, για παράδειγμα τί είδους επενδύσεις σε εργαστηριακό εξοπλισμό θα απαιτηθούν και το κόστος αυτών.
- » Σε σχέση με την αυτονομία του κέντρου ως προς τη λήψη αποφάσεων και τη δυνατότητα παροχής ανταγωνιστικών μισθών, απαιτείται και η τεκμηρίωση μιας ισχυρής στρατηγικής διοίκησης ανθρώπινου δυναμικού.
- » Απαιτείται η περιγραφή των ενεργειών που θα συμβάλουν στη βιωσιμότητα του κέντρου μετά το πέρας του έργου. Εμμέσως πλην σαφώς, ζητείται από την κοινοπραξία να τεκμηριώσει τη μετάβαση από τη διαχείριση του έργου (project management) στη λειτουργία του κέντρου (centre operation).

Σημαντική διευκρίνιση: Στην περίπτωση ίδρυσης νέου κέντρου αριστείας υπάρχουν οι εξής επιλογές: α) ίδρυση νέας νομικής οντότητας και β) φιλοξενία του νέου κέντρου εντός υφιστάμενης δομής²¹ χωρίς την ίδρυση νέας νομικής οντότητας. Η επιλογή αυτή έχει αντίκτυπο στην τεκμηρίωση για αυτονομία στη λήψη αποφάσεων του μελλοντικού κέντρου. Περισσότερες πληροφορίες διατίθενται στην Ενότητα Ε.2 «Συγκριτικός πίνακας χαρτογράφησης κέντρων αριστείας από Κύπρο, Τσεχία, Πολωνία» και συγκεκριμένα στον πίνακα 2²².

²⁰ Αρχείο με συχνές ερωτήσεις για «Teaming-2», ερώτηση 10, σελ. 3:

https://ec.europa.eu/research/participants/portal/doc/call/h2020/widespread-01-2018-2019/1815116-teaming_phase_2_2018_faqs_en.pdf

²¹ Αρχείο με συχνές ερωτήσεις για «Teaming-2», ερώτηση 28, σελ. 9:

https://ec.europa.eu/research/participants/portal/doc/call/h2020/widespread-01-2018-2019/1815116-teaming_phase_2_2018_faqs_en.pdf

²² Βλ. πίνακας 2 «Συγκριτικός πίνακας με τα κέντρα αριστείας των τριών χωρών αναφοράς» της ενότητας Ε.2 για τις περιπτώσεις των κέντρων «RISE» στην Κύπρο και «ENSEMBLE3» στην Πολωνία για την ίδρυση νέας νομικής οντότητας (συνήθως Limited). Η περίπτωση του κέντρου «MARITEC-X» αποτελεί την ίδρυση ενός νέου ερευνητικού κέντρου, το οποίο φιλοξενεί το νεοϊδρυθέν κέντρο αριστείας.

Γ/.4. Letter of Commitment (Επιστολή δέσμευσης)²³

Η παροχή «Letter of Commitment» εφεξής «επιστολή δέσμευσης» αποτελεί αρμοδιότητα της Πολιτείας μέσω των (συν) αρμόδιων υπουργείων της και αποτελεί τη βασική της υποχρέωση στην ειδική δέση μέτρων «Widening Participation/Spreading Excellence». Χορηγείται στο συντονιστή της προς υποβολή πρότασης στο πλαίσιο της προκήρυξης «Teaming-2».

Η ισόποση συμπληρωματική χρηματοδότηση καλύπτει τις δαπάνες που δεν καλύπτονται από τον Ορίζοντα Ευρώπη, δηλαδή κτίρια, εξοπλισμό, αναλώσιμα και έρευνα²⁴.

Χωρίς επιστολή δέσμευσης, δεν δύναται να αξιολογηθεί θετικά οποιαδήποτε πρόταση υποβάλλεται στην προκήρυξη «Teaming-2», **γιατί αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της αξιολόγησης**. Χωρίς τη δέσμευση δαπανών για κτίριο, εξοπλισμό, αναλώσιμα ακόμα και ερευνητικές δραστηριότητες, θα λείπει απαραίτητο κομμάτι για τη σύσταση και την μακροπρόθεσμη λειτουργία του κέντρου. Ακόμα και αν η κοινοπραξία διασφαλίσει πόρους από ιδιωτικές πηγές, εξακολουθεί να απαιτείται επιστολή δέσμευσης, απλώς δεν εμπλέκεται η Πολιτεία, αλλά ο/οι πάροχος/οι της ιδιωτικής χρηματοδότησης.

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο κείμενο της πιο πρόσφατης προκήρυξης «WIDESPREAD-01-2018-2019: Teaming Phase 2» του προγράμματος εργασίας 2018-2020, η επιστολή δέσμευσης περιλαμβάνει τα εξής:

- » φύση της δέσμευσης, δηλαδή τι ακριβώς θα καλύψει (κτίρια, εξοπλισμό, έρευνα κ.ά.)
- » νομική μορφή της δέσμευσης, δηλαδή το/τα πρόγραμμα/τα από το/τα οποίο/α θα προέλθει η δέσμευση
- » το ύψος της δέσμευσης, το οποίο πρέπει να είναι τουλάχιστον ίσο ή παραπάνω από την αιτούμενη χρηματοδότηση της πρότασης από τον Ορίζοντα Ευρώπη, καθώς και τον αναμενόμενο αντίκτυπο του μελλοντικού κέντρου. Στην περίπτωση κάποιων παροχών σε είδος, για παράδειγμα κτίριο, θα πρέπει να αποτιμηθεί η χρηματική του αξία
- » το βαθμό βεβαιότητας πως οι σχετικοί πόροι θα είναι διαθέσιμοι για απελευθέρωση για το συγκεκριμένο κέντρο.

Υπόδειγμα της επιστολής δέσμευσης βρίσκεται στο Παράρτημα. Ενδέχεται να τροποποιείται ανά προκήρυξη «Teaming-2».

Διευκρίνιση:

- » Κάθε επιστολή αντιστοιχεί σε μια πηγή χρηματοδότησης. Αν η συμπληρωματική χρηματοδότηση προέρχεται από διαφορετικές πηγές, τότε απαιτείται αντίστοιχος αριθμός επιστολών από τους φορείς/αρχές που δεσμεύονται.
- » Σε γενικές γραμμές, κάθε συμπληρωματική χρηματοδότηση συνοδεύεται και από σχετική σύμβαση επιχορήγησης. Αν για παράδειγμα χρησιμοποιηθούν πόροι συνδυαστικά από τα διαθρωπικά ταμεία και από τον κρατικό προϋπολογισμό, τότε θα απαιτηθεί η υπογραφή δύο συμβάσεων. Συνεπώς, ένας συντονιστής μπορεί να καταλήξει να υπογράψει 3 συμβάσεις, μία για την επιχορήγηση από τον Ορίζοντα Ευρώπη, μία για την επιχορήγηση από τα διαθρωπικά ταμεία και μία για την επιχορήγηση από τον κρατικό προϋπολογισμό.

²³Πρόγραμμα εργασίας 2018-2020 «Spreading Excellence and Widening Participation», σελ. 7:
https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2018-2020/main/h2020-wp1820-sewp_en.pdf

²⁴Αρχείο με συχνές ερωτήσεις για «Teaming-2», ερώτηση 17, σελ. 6:
https://ec.europa.eu/research/participants/portal/doc/call/h2020/widespread-01-2018-2019/1815116-teaming_phase_2_2018_faqs_en.pdf

Γ/.5. Η παροχή συμπληρωματικής χρηματοδότησης από τις χώρες «widening»

Η παρούσα ενότητα βασίζεται σε πληροφορίες που έχει λάβει το Δίκτυο ΠΡΑΞΗ με την ιδιότητά του του Εθνικού Σημείου Επαφής καθώς και σε συλλογή πληροφοριών από διάφορες πηγές.

Οι χώρες «widening» κλήθηκαν να προσδιορίσουν την πηγή ή τις πηγές που θα χρησιμοποιούσαν για την παροχή της συμπληρωματικής ισόποσης χρηματοδότησης, καθώς και τον τρόπο διάθεσής τους. Το κείμενο της προκήρυξης «Teaming-2» προτείνει τη χρήση πόρων από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Επενδυτικά Ταμεία, αλλά δεν την καθιστά υποχρεωτική. Συνεπώς, οι χώρες «widening» συγκέντρωσαν τη συμπληρωματική χρηματοδότηση με πληθώρα τρόπων. Είχαν την ευχέρεια να χρησιμοποιήσουν πόρους είτε αποκλειστικά από τα διαρθρωτικά ταμεία, είτε εκτός αυτών, ή ακόμα και συνδυασμό των δύο. Επίσης, ποικίλει η διαδικασία διάθεσης της χρηματοδότησης, δηλαδή μέσω εθνικής προκήρυξης ή χωρίς, καθώς και οι αρμόδιες αρχές υπεύθυνες για τη διάθεσή τους.

Στον παρακάτω πίνακα συνοψίζονται οι παράμετροι της παροχής συμπληρωματικής χρηματοδότησης των χωρών που αναφέρονται στην παρούσα αναφορά:

Χώρες	Πηγή συμπληρωματικής χρηματοδότησης				Τρόπος διάθεσης			
	Κρατικός προϋπολογισμός	Διαρθρωτικά ταμεία	Συνδυασμός των δύο πηγών	Αποκεντρωμένη χρήση ποικίλων πηγών μέσω των περιφερειών	Χωρίς εθνική προκήρυξη	Με προκήρυξη	Πριν την προκήρυξη "Teaming-1"	Μετά την προκήρυξη "Teaming-1"
Κύπρος	✓				✓			
Πορτογαλία			✓	✓	✓	✓		
Τσεχία		✓						
Ουγγαρία		✓				✓	✓	
Πολωνία			✓			✓	✓	✓

Πίνακας 1. Παράμετροι της παροχής συμπληρωματικής χρηματοδότησης χωρών «widening»

Δ/. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΧΩΡΩΝ «WIDENING»

1. Κύπρος:

- » Φιλοξενεί 6 κέντρα αριστείας, δηλαδή έχει κερδίσει 6 έργα από την προκήρυξη «Teaming-2». Ως κύρια πηγή παροχής συμπληρωματικής χρηματοδότησης χρησιμοποιείται ο κρατικός προϋπολογισμός και συγκεκριμένα δημιουργήθηκε ξεχωριστό κονδύλι από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Οικονομικών. Οι επιτυχόντες της πρώτης φάσης «Teaming-1» λαμβάνουν κατευθείαν επιστολή δέσμευσης από τη Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης (ΓΔ ΕΠΣΑ).
- » Ο χρόνος αποδέσμευσης των πόρων είναι σε ορίζοντα 15ετίας λαμβάνοντας ως δεδομένο πως το χρηματοδοτούμενο κέντρο θα εξακολουθεί να υφίσταται πέραν της επταετούς διάρκειας του έργου «Teaming-2».
- » Παρέχοντας επιστολές δέσμευσης σε όλα τα έργα «Teaming-1» ενδεχομένως να αθροίζεται μεγαλύτερη συμμετοχή σε σχέση με τις πραγματικές δυνατότητες της χώρας. Κατά πάσα πιθανότητα,

ένα υποσύνολο των έργων «Teaming-1» θα χρηματοδοτηθούν από την προκήρυξη «Teaming-2», οπότε εν τέλει να μην υπάρχει ζήτημα.

- » Στατιστικά, στην πρώτη προκήρυξη «Teaming-2» του έτους 2016, η ΓΔ ΕΠΣΑ εξέδωσε επιστολές δέσμευσης για 3 προτάσεις και χρηματοδοτήθηκαν οι 2. Στη δεύτερη προκήρυξη «Teaming-2» του έτους 2018 δόθηκαν επιστολές δέσμευσης σε 9 προτάσεις, ενώ χρηματοδοτήθηκαν οι 4.

Αρμόδια αρχή: Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης (ΓΔ ΕΠΣΑ)

Στέλεχος επικοινωνίας: Ιωάννα Κλεάνθους, Director of Planning

Τμήμα: Directorate for Research, Innovation and Lifelong Learning

Secretariat of the National Board for Research and Innovation

Directorate General for European Programmes, Coordination and Development

Στοιχεία επικοινωνίας: E-mail: ikleanthous@dgepcd.gov.cy

τηλ.: +357-22602806 - 666810, <http://www.dgepcd.gov.cy>

2. Τσεχία:

- » Φιλοξενεί 3 κέντρα αριστείας, δηλαδή 3 έργα «Teaming-2» και έχει κερδίσει 9 έργα «Teaming-1». Υπεύθυνη αρχή για την παροχή συμπληρωτικής χρηματοδότησης είναι το «Ministry of Education, Youth and Sports».
- » Χρησιμοποιήθηκαν εξ αρχής πόροι μέσω του «Operational Programme "Research, Development and Education" (OP RDE) από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ERDF). Σχεδίασαν εθνική προκήρυξη αποκλειστικά για αυτόν τον σκοπό και συνεχώς τη βελτιώνουν. Ξεκίνησαν το σχεδιασμό της μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων της πρώτης προκήρυξης «Teaming-1» (Δεκέμβριος 2014) και πραγματοποιήσαν διαβούλευση με τα πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα, καθώς και με τους αρμόδιους θεσμικούς φορείς. Η πρώτη εθνική προκήρυξη δημοσιεύτηκε τον Αύγουστο 2015 και έληξε τον Μάρτιο 2016 και παρείχε επιστολή δέσμευσης σε όλους τους αιτούντες (3). Μέχρι στιγμής έχουν υλοποιήσει δύο εθνικές προκηρύξεις. Πιο συγκεκριμένα:
 - Προϋπολογισμός της πρώτης προκήρυξης: 96 εκατομμύρια ευρώ
 - Πηγή: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), θεματικός στόχος 1: «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας».
 - 5% co-financing από τον δικαιούχο της δράσης
 - Υποχρεωτική η συνεργασία με διεθνείς εταιρούς («internationally leading» εταιροι της κοινοπραξίας).
 - Επιλέξιμες δαπάνες: αναβάθμιση υποδομών, εκμοντερνισμός του κέντρου και δαπάνες διαχείρισης έργου.
 - Η πρώτη εκ των δύο εθνικών προκηρύξεων περιελάμβανε τη δυνατότητα χρηματοδότησης προτάσεων, συμπεριλαμβανομένων και των ξένων εταιρών, οι οποίες περνούσαν τη βάση, αλλά δεν χρηματοδοτούνταν ελλείψει πόρων.
 - Αξιολόγηση σε έναν γύρο (single stage) διάρκειας 13 εβδομάδων. Προθεσμία υποβολής για την εθνική προκήρυξη 3 μήνες πριν τη προθεσμία υποβολής της προκήρυξης «Teaming-2». Η περίοδος αξιολόγησης διήρκεσε περισσότερο στη δεύτερη προκήρυξη.

- Προσπαιτούμενο είναι η συμβατότητα με κανόνες state-aid και στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης²⁵.

» Θέματα που ανέκυψαν:

- Ανάγκη για ευθυγράμμιση των εμμέσων δαπανών, ώστε να ισούνται με το ποσοστό του Ορίζοντα Ευρώπη (25%).
- Μείωση πιθανής αλληλοεπικάλυψης επιλέξιμων δαπανών μεταξύ ΕΤΠΑ και Ορίζοντα 2020.
- Χρονική ευθυγράμμιση των δύο συμβάσεων. Η χρηματοδότηση για τη δημιουργία κέντρου αριστείας απαιτεί την υπογραφή τουλάχιστον δύο συμβάσεων, δηλαδή μία στο πλαίσιο του Ορίζοντα 2020 και άλλη μία με την εκάστοτε διαχειριστική αρχή των διαρθρωτικών πόρων. Είναι σημαντικό να υπάρχει συγχρονισμός των δύο συμβάσεων, προκειμένου να κυλάει ομαλά το έργο και να επιτυγχάνεται η μέγιστη απορρόφηση των χρημάτων.

Αρμόδια αρχή: Ministry of Education, Youth and Sports

Στέλεχος επικοινωνίας: Inka Vaverkova, Officer for R&D, Department OP Management

Τμήμα: Operational Programme, Research, Development and Education

Στοιχεία επικοινωνίας: E-mail: inka.vaverkova@msmt.cz, τηλ.: +420 234 814 260

3. Πολωνία:

» Φιλοξενεί 3 κέντρα αριστείας, δηλαδή έχει κερδίσει 3 έργα «Teaming-2» και 6 έργα «Teaming-1». Τα 3 έργα «Teaming-2» τα κέρδισε στην τελευταία προκήρυξη «Teaming-2» με προθεσμία το Νοέμβριο του 2018. Στην πρώτη προκήρυξη «Teaming-2» του 2016 δεν κατάφερε να έχει επιτυχίες. Προσπάθησε αρκετά νωρίς, ήδη από την πρώτη φάση (Teaming-1), να καθορίσει ποιες προτάσεις θα υποβάλλονταν, αλλά τελικώς εγκατέλειψε αυτήν την πρακτική. Χρησιμοποιεί πόρους κυρίως από το ΕΤΠΑ μέσω του επιχειρησιακού προγράμματος «OP Smart Growth», διεξάγοντας εθνική προκήρυξη, αφού ανακοινωθούν οι επιτυχόντες της πρώτης φάσης (έργα «Teaming-1»). Αν χρειαστεί, χρησιμοποιεί πόρους και από τον κρατικό προϋπολογισμό. Υπεύθυνες αρχές είναι το «Foundation for Polish Science», το οποίο παρέχει το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης (>10 εκατομμύρια ευρώ) και το «National Centre for Research & Development», εκτελεστικός βραχίονας του «Ministry of Science and Higher Education», το οποίο παρέχει μικρότερα ποσά. Σε κάποιες περιπτώσεις, όπως το κέντρο αριστείας «SANO», το Πολωνικό Υπουργείο Έρευνας και Ανώτατης Εκπαίδευσης παρέχει και κάποιες εγγυήσεις.²⁶

» **Η προκήρυξη:** Η βασική προκήρυξη που χρησιμοποιείται ονομάζεται «International Research Agendas Programme - IRAP», της οποίας το αντικείμενο είναι η ίδρυση «innovative centre of excellence» με στρατηγικό εταίρο ένα ξένο άριστο ίδρυμα (*foreign research centre (public or private), which conducts scientific/scholarly research at a world-class level*) από έμπειρους ερευνητές, Πολωνούς ή άλλης εθνικότητας, με αποδεδειγμένες ικανότητες διαχείρισης πόρων/προσωπικού. Το εν λόγω κέντρο θα φιλοξενηθεί σε ένα πανεπιστημιακό ή ερευνητικό ίδρυμα της Πολωνίας.

²⁵ Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (TFU), άρθρο 107 (3γ): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN> και Block Exemptions: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3A0J.L.2014.187.01.0001.01.ENG> και υποσημείωση 4. σελ. 7 του εγγράφου F.A.Q. της προκήρυξης «Teaming-2».

²⁶ <https://euraxess.ec.europa.eu/jobs/488409>

Για τους σκοπούς της προκήρυξης «Teaming-2» εφευρέθηκε το «PLUS Module»²⁷, στο οποίο χρηματοδοτεί μόνο τα κέντρα αριστείας που έχουν λάβει υποστήριξη στο πλαίσιο της βασικής προκήρυξης «IRAP». Προϋπολογισμός: 41,4 εκατομμύρια ευρώ (PLN 180 mln). Έμφαση δίδεται σε ερευνητικές δραστηριότητες και στην εκμετάλλευση των ερευνητικών αποτελεσμάτων (tech-transfer). Υποστηρίζεται και η απόκτηση εξοπλισμού, αλλά όχι των κτιρίων, καθώς αυτά θα παρέχονται από το ίδρυμα/δομή που φιλοξενεί το κέντρο αριστείας.

Αρμόδιες αρχές:

Foundation for Polish Science (FNP)

National Centre for Research and Development

Στελέχη επικοινωνίας: Kinga Slominska: kinga.slominska@fnp.org.pl

Michal Pietras: michail.pietras@fnp.org.pl

4. Ουγγαρία:

- » Φιλοξενεί 2 κέντρα αριστείας, δηλαδή έχει κερδίσει 2 έργα «Teaming-2» και 3 έργα «Teaming-1». Η χώρα προσπάθησε να ελέγξει αρκετά τη διαδικασία, ακόμα και πριν από την προκήρυξη «Teaming-1», σαφώς με μεγαλύτερη επιτυχία από την Πολωνία. Η Ουγγαρία ήταν από τις χώρες με αρχικές επιτυχίες στην πρώτη προκήρυξη «Teaming-2» τον Ιούνιο του έτους 2016 με τη χρηματοδότηση των δύο κέντρων αριστείας EPIC και H-CEMM.
- » Η εθνική προκήρυξη πραγματοποιήθηκε από το «National Research, Development and Innovation Office (NKFIH)», το οποίο αποτελεί την κύρια χρηματοδοτική αρχή για την έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη και την καινοτομία. Στις προτάσεις που προεπέλεγε για χρηματοδότηση και άρα για παροχή της επιστολής δέσμευσης, έμπαινε ως συντονιστής στην κοινοπραξία του «Teaming-2». Εδώ όμως εμπίπτει η περίπτωση «conflict of interest» και στη δεύτερη φάση βγήκε από συντονιστής και μπήκαν η ανεξάρτητη οντότητα που δημιουργήθηκε για το κέντρο αριστείας «H-CEMM», το «HCEMM Non Profit KFT»²⁸, ενώ στο «EPIC» μπήκε η Ουγγρική Ακαδημία Επιστημών (MTA SZTAKI)²⁹, η οποία θα φιλοξενήσει και το κέντρο.
- » Η χώρα χρησιμοποιεί κυρίως πόρους από το ΕΤΠΑ και Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο μέσω του επιχειρησιακού προγράμματος «Economic Development and Innovation Operational Programme³⁰» και συγκεκριμένα τη δέσμη μέτρων «EDIOP-2.2.2-15 – Excellence of Strategic Research Centres³¹» με προϋπολογισμό περίπου 186 εκατομμύρια ευρώ καλύπτοντας υποδομές, ειδικές εγκαταστάσεις τύπου I4.0.RDI, εργαστήρια, γραφεία και ερευνητικές δραστηριότητες.
- » Επίσης, χρησιμοποιεί κρατικούς πόρους από το «National Research & Development and Innovation Fund», του οποίου διαχειριστική αρχή είναι το «NKFIH».
- » Η συμπληρωματική χρηματοδότηση που έχει δοθεί στα κέντρα αριστείας μέχρι στιγμής είναι 28 εκατομμύρια ευρώ από το «EDIOP-2.2.2-15 – Excellence of Strategic Research Centres» (διαρθρωτικά) και τουλάχιστον 5 εκατομμύρια ευρώ από National Research & Development and Innovation Fund (κρατικός προϋπολογισμός) για την περίοδο 2017-2024.

²⁷ <https://www.fnp.org.pl/en/oferta/miedzynarodowe-agendy-badawcze-plus-mab-plus/>

²⁸ <https://cordis.europa.eu/project/id/739593>

²⁹ <https://cordis.europa.eu/project/id/739592>

³⁰ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/atlas/programmes/2014-2020/hungary/2014hu16m0op001

³¹ <https://nkfi.gov.hu/english-2017/rdi-policy/system-of-rdi-calls>

5. Πορτογαλία:

» Φιλοξενεί 3 κέντρα αριστείας, δηλαδή έχει κερδίσει 3 έργα «Teaming-2» και 6 έργα «Teaming-1». Η παροχή της συμπληρωματικής χρηματοδότησης λαμβάνει χώρα χωρίς προκήρυξη, αποκεντρωμένα, κυρίως μέσω περιφερειακών αρχών. Προέρχεται από τον κρατικό προϋπολογισμό για την έρευνα και από το ΕΤΠΑ και διαχέεται κυρίως μέσω των περιφερειών³². Επιπροσθέτως, η χώρα προσφέρει κίνητρα, ώστε να εισφέρουν χρηματοδότηση και οι επιχειρήσεις. Η συμπληρωματική χρηματοδότηση καλύπτει και δαπάνες έρευνας. Ενίοτε εμπλέκονται και υπουργεία στην παροχή συμπληρωματικής χρηματοδότησης, για παράδειγμα το υπουργείο περιβάλλοντος της Πορτογαλίας δεσμεύτηκε για την παροχή χρηματοδότησης σε κέντρο αριστείας με σκοπό την έρευνα για τους υδάτινους πόρους³³. Δεν υπάρχει συγκεκριμένη ποσόστωση στη χρήση πόρων του κρατικού προϋπολογισμού και των διαρθρωτικών ταμείων, ούτε συγκεκριμένο πρόγραμμα για τη διάθεση πόρων για το σκοπό των κέντρων αριστείας. Αν υπάρξει, έγκειται στην εκάστοτε περιφέρεια. Σε κάθε περίπτωση, οι περιφερειακές αρχές αποτελούν τον πρώτο σταθμό ενός συντονιστή έργου «Teaming-1» που επιθυμεί να αιτηθεί επιστολή δέσμευσης.

Συμπέρασμα: Ενδεικτικά και μόνο, όταν η χρηματοδότηση παρέχεται κεντρικά και μέσω συγκεκριμένων πηγών χρηματοδότησης (π.χ. Τσεχία, Ουγγαρία, Πολωνία), είναι πιο εύκολο για μια χώρα να διαθέτει τη συμπληρωματική χρηματοδότηση μέσω εθνικής προκήρυξης, χωρίς αυτό να είναι απαραίτητο. Η Κύπρος, ενώ διαθέτει αποκλειστικά πόρους από τον κρατικό προϋπολογισμό, δεν χρησιμοποιεί προκήρυξη, όπως και η Πορτογαλία, η οποία χρησιμοποιεί πληθώρα πηγών και ιδιαίτερα μέσω των περιφερειών, και δεν πραγματοποιεί εθνική προκήρυξη.

Ε/. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΩΝ «TEAMING-2»

Ε/.1. Πηγές επιπρόσθετων πόρων των κέντρων αριστείας

Μέχρι τώρα παρουσιάστηκε η χρηματοδότηση των κέντρων αριστείας όπως κατ' ελάχιστο ζητείται από τους κανόνες της προκήρυξης «Teaming-2». Όπως θα παρουσιαστεί στον συγκριτικό πίνακα της παρακάτω ενότητας, κάθε κέντρο αριστείας (νέο ή υπό αναβάθμιση) συγκέντρωσε **τουλάχιστον** 30 εκατομμύρια ευρώ προερχόμενα από τον Ορίζοντα 2020, τον κρατικό προϋπολογισμό ή/και τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Επενδυτικά Ταμεία και **προαιρετικά από** πληθώρα άλλων πηγών όπως:

- » Δέσμευση χρηματοδότησης από τον συντονιστή (π.χ. Ινστιτούτο Κύπρου: EMME-CARE)
- » Χρηματοδότηση από τους «internationally leading» εταίρους της κοινοπραξίας (π.χ. Imperial College – KIOS, Κύπρος)
- » Χρηματοδότηση από εθνικούς φορείς που συμμετέχουν στην κοινοπραξία
- » Ιδιωτικά κεφάλαια
- » Προηγούμενη εθνική επένδυση ιδιαίτερα in-kind (HILASE, Τσεχία)

³² https://ec.europa.eu/regional_policy/en/atlas/programmes?countryCode=PT

³³ Έργο «Teaming-1», LIS-Water, <http://cordis.europa.eu/project/id/763562>

Ε/.2. Συγκριτικός πίνακας χαρτογράφησης κέντρων αριστείας από Κύπρο, Τσεχία, Πολωνία

Ο παρακάτω πίνακας συνοψίζει τα κύρια χαρακτηριστικά των έργων «Teaming-2», τα οποία αφορούν στη νομική οντότητά τους, στους πόρους που συγκέντρωσαν, καθώς και στο στοιχείο της συμμετοχικότητας, δηλαδή τους διαφορετικούς τύπους εταίρων πέρα των ακαδημαϊκών, οι οποίοι δύνανται να προέρχονται από τη βιομηχανία και άλλους φορείς από το ευρύτερο οικοσύστημα.

Όπως αναφέρθηκε και στην παραπάνω ενότητα, τα κέντρα αριστείας, δηλαδή τα έργα «Teaming-2» συγκέντρωσαν άνω των 30 εκατομμυρίων ευρώ. Από τον παρακάτω πίνακα διαφαίνεται το εξής μοτίβο: όπου δεν υπάρχει κεντρική εθνική προκήρυξη, οι αιτούντες χρηματοδότηση (π.χ. Κύπριοι συντονιστές έργων) συγκεντρώνουν πόρους και από άλλες συμπληρωματικές πηγές, κυρίως όμως από πόρους των μελών της κοινοπραξίας και ιδιαίτερα του συντονιστή (EMME-CARE).

Σύμφωνα με την εθνική αρχή της Πορτογαλίας «Agência Nacional de Inovação» η οποία έχει συμμετάσχει στη διαδικασία παροχής συμπληρωματικής χρηματοδότησης, οι συντονιστές των «Teaming-1» έργων προσέρχονται στην περιφερειακή αρχή, έχοντας ήδη κάποιες δεσμεύσεις σε χρήμα ή/και σε είδος από άλλους εταίρους, προκειμένου να πείσουν για την παροχή πόρων από το κράτος.

Κατά τη χαρτογράφηση των κέντρων αριστείας, παρατηρήθηκε η αναφορά σε «δεσμεύσεις» (EXCELSIOR) χωρίς να διευκρινίζεται σε τι αφορούν. Επίσης, όσο περισσότερη είναι η συμμετοχή άλλων φορέων της πολιτείας και εταίρων από τον επιχειρηματικό κόσμο, αναμένεται περισσότερη οικονομική στήριξη και σύνδεση με τη βιομηχανία, η οποία ευνοεί την εισροή πόρων από παροχή υπηρεσιών και γενικότερη εκπλήρωση του αρχικού οράματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπου τα κέντρα αριστείας καινοτομούν και αποκτούν κοινωνικο-οικονομικό έρεισμα τόσο στην περιοχή που φιλοξενούνται όσο και στη χώρα.

	Χώρες	Κύπρος				Ταχσία				Πολωνία	
	Teaming 2 Projects	RISE	MARITEC-X	KIOS	Cy-Biobank	EMME-CARE	EXCELSIOR	CETOCOEN	HILASE	NOMATEN	ENSEMBLE3
	Πλήρες όνομα	Research Centre for Interactive Media, Smart Systems, and Emerging Technologies	Marine, Maritime, Research, Innovation and Technological Development	Ερευνητικό Κέντρο Τεχνολογίας Ευφυών Συστημάτων και Δικτύων	Biobanking and the Cyprus Human Genome Project	Eastern Mediterranean and Middle East – Climate and Atmosphere Research Centre	ERATOSTHENES: Excellence Research Centre for Earth Surveillance and Space-Based Monitoring of the Environment	Centre of Excellence in Environmental Health Sciences	HiLASE Centre of Excellence	Centre of Excellence in Multifunctional materials for industrial and medical applications	Centre of Excellence for nanophotonicS, advancEd Materials and novel crystal growth-Based technoLogiEs
	Website	http://www.rise.org.cy/en-gb/	https://www.maritec-x.eu/	http://www.kios.ucy.ac.cy/	http://www.ucy.ac.cy/mmr-c/en/welcome-message	https://emme-care.cvi.ac.cy/	https://www.excelcior2020.eu/the-project/		https://www.hilase.cz/en/about-us/	http://nomaten.ncbi.gov.pl/	http://ensemble3.eu/
Το Κέντρο	Συντονιστής	Municipality of Lefkosia	Municipality of Larnaka	University of Cyprus	University of Cyprus	Cyprus Intitute	Cyprus University of Technology	Masaryk University	Czech Institute of Physics, Czech Academy of Sciences	National Centre for Nuclear Research of Poland	Institute of Electronic Materials and Technology
	Νέο κέντρο;	Ναι	Ναι	Αναβάθμιση	Αναβάθμιση	Αναβάθμιση	Αναβάθμιση	Αναβάθμιση	Αναβάθμιση	Ναι	Ναι
	Νέα νομική οντότητα;	Nai-RISE Limited	Nai, CCMi (Cyprus Marine and Maritime Institute)	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	ENSEMBLE3 Sp. z o.o. [ENSEMBLE3 Ltd (not-for-profit)]
	Αναβάθμιση υπάρχουσας υποδομής;	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι
Φιλοξενείται στις εγκαταστάσεις του συντονιστή;	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι
Οικονομικά	Πόροι από "Teaming-2" (H2020)	14.999.791 EUR	14.999.735 EUR	15.000.000 EUR	15.000.000 EUR	15.000.000 EUR	15.000.000 EUR	14.296.466 EUR	10.027.871 EUR	14.985.683 EUR	14.999.829 EUR
	Κρατικός προϋπολογισμός	15.000.000 EUR	15.000.000 EUR	15.000.000 EUR	15.000.000 EUR	15.000.000 EUR	15.000.000 EUR	2.046.186 EUR	N/A	37.000.000 EUR	N/A
	Διαρθρωτικοί πόροι	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	11.595.056 EUR	EUR 35.000.000,00	ΕΤΠΑ (δεν προκύπτει το ποσό)	EUR 15.000.000,00
	Περαιτέρω πόροι	20.000.000 EUR	25.000.000 EUR	15.000.000 EUR		17.800.000 EUR	14.000.000 EUR	N/A	N/A	N/A	N/A
	Περαιτέρω πόροι	Από μέλη της κοινοπραξίας	από μέλη της κοινοπραξίας και stakeholders including in-kind contribution.	Από το Πανεπιστήμιο Κύπρου και το Imperial College of London	N/A	Από ιδίους πόρους του Ινστιτούτου 15 εκ. συν 2.8 σε land και buildings	από πόρους του συντονιστή (8 εκ ευρώ) συν άλλες δεσμεύσεις	N/A	Τα διαρθρωτικά επενδύονται από το 2016 ενδεχομένως εκτός του στενού matching εθνικού call.	Πρόκειται για καινούργιο ερευνητικό κέντρο το οποίο δημιουργήθηκε το 2018 και έχει συγκεντρώσει από εθνικούς πόρους 37 εκ. ευρώ.	N/A
	Σύνολο πόρων που προσελκλήθηκαν	49.999.791 EUR	54.999.735 EUR	45.000.000 EUR	30.000.000 EUR	47.800.000 EUR	44.000.000 EUR	28.000.000 EUR	35.000.000 EUR	51.985.683 EUR	29.999.829 EUR
Διαδικαστικά	Εθνική προκήρυξη	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι
	Διαδικασία	Letter of commitment στους συντονιστές Teaming-1 έργων.	Letter of commitment στους συντονιστές Teaming-1 έργων.	Letter of commitment στους συντονιστές Teaming-1 έργων.	Letter of commitment στους συντονιστές Teaming-1 έργων.	Letter of commitment στους συντονιστές Teaming-1 έργων.	Letter of commitment στους συντονιστές Teaming-1 έργων.	Προκήρυξη ανοικτή για ένα χρόνο, με 1-2 γύρους αξιολόγησης τουλάχιστον 13 εβδομάδων		IRAP + IRAP Plus module. Αξιολόγηση τριών γύρων.	
Κοινοπραξία	Κοινοπραξία μόνο ακαδημαϊκών εταιριων	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι
	Περιλαμβάνονται εταιροι από τη βιομηχανία	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι
	Άλλοι φορείς	Επιδίωξη ευρύτερων συνεργειών	Επιμελητήριο Λάρνακας	Όχι	Talos Limited, BBMRI-ERIC		Υπουργείο Μεταφορών της Κύπρου. Αναφέρεται στο website του έργου πως στηρίζεται από 95 partners σε Ελλάδα και Κύπρο, μεταξύ άλλων και από το ΕΜΠ.	BBMRI-ERIC	N/A	N/A	Όχι

Πίνακας 2. Συγκριτικός πίνακας με τα κέντρα αριστείας των τριών χωρών αναφοράς

Ε/.3. Πλεονεκτήματα/μειονεκτήματα των ανωτέρω περιπτώσεων

Είναι προφανές ότι η χορήγηση συμπληρωματικής χρηματοδότησης από τις χώρες «widening», ποικίλει αρκετά, τόσο ως προς τις πηγές χρηματοδότησης, την κεντρική ή μη αρμοδιότητα για την παροχή της επιστολής δέσμευσης (Πορτογαλία), τη χρήση ή μη εθνικής προκήρυξης (Κύπρος), όσο και ως προς την ίδια την προκήρυξη (Τσεχία – Πολωνία. Για παράδειγμα, η Τσεχία σχεδίασε προκήρυξη από την αρχή, ενώ η Πολωνία χρησιμοποίησε ήδη υπάρχουσα προκήρυξη για τα κέντρα αριστείας, εμπλουτίζοντάς την με ένα παραπάνω «module», το «IRAP Plus Module». Ο παρακάτω πίνακας συνοψίζει τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των διαφορετικών επιλογών που χαρτογραφήθηκαν στον Πίνακα 2³⁴.

Πλεονεκτήματα:

» Ταχύτητα:

Η παροχή επιστολής δέσμευσης από τον κρατικό προϋπολογισμό (Κύπρος) χωρίς να μεσολαβεί εθνική προκήρυξη και άρα διπλή αξιολόγηση των έργων «Teaming-1», συμβάλλει στη μείωση της γραφειοκρατίας και στη γρήγορη πληροφόρηση των συντονιστών, παρέχοντάς τους έρεισμα για την έγκαιρη προσέλκυση και άλλων συμπληρωματικών πηγών χρηματοδότησης.

» Ευελιξία στην αποδέσμευση/χρήση πόρων:

Η παροχή συμπληρωματικής χρηματοδότησης αποκλειστικά από τον κρατικό προϋπολογισμό ενδεχομένως να βοηθάει στην ταχύτερη αποδέσμευσή της σε σχέση με τους διαθρωτικούς πόρους. Επίσης, η εν λόγω χρηματοδότηση, στην περίπτωση της Κύπρου για παράδειγμα, θα αποδεσμεύεται σε ορίζοντα 15ετίας, δίνοντας ανάσα στον κρατικό προϋπολογισμό, σε αντίθεση με τη χρήση πόρων από τα διαρθρωτικά ταμεία, όπου το χρονοδιάγραμμα απελευθέρωσής τους δε θα μπορούσε να διαφέρει σημαντικά από το τέλος του έργου, δηλαδή πέραν των 5 ή 7 ετών.

» Μόχλευση περαιτέρω συμπληρωματικών πόρων:

Η φύση της προκήρυξης «Teaming-2» προσελκύει το ενδιαφέρον και άλλων φορέων, πέραν του συντονιστή, που επιθυμούν να εισφέρουν πόρους ή ακόμα και δεσμεύσεις σε ένα κέντρο αριστείας, όπως για παράδειγμα τα άλλα μέλη της κοινοπραξίας προερχόμενα από την ίδια χώρα με αυτή του συντονιστή ή ακόμα και οι ξένοι εταίροι. Επίσης, πολλές φορές και ο συντονιστής ενεργοποιείται και δεσμεύει πόρους τόσο σε χρήμα (π.χ. μελλοντικές τακτικές επιχορηγήσεις) όσο και σε είδος (προσωπικό, κτίρια, χρήση γης) για την καλή και απρόσκοπτη εκπλήρωση του εγχειρήματος.

Μειονεκτήματα:

» Τεκμηρίωση δαπανών & συνδυαστική χρήση πόρων:

Η συνδυαστική χρήση πόρων συνοδεύεται από διάφορα προβλήματα, όπως η σωστή τεκμηρίωση δαπανών στην περίπτωση ελέγχου (audit). Η Τσεχία που χρησιμοποιεί διαρθρωτικούς πόρους, έχει ήδη αρχίσει να αποκτάει ανάλογο πρόβλημα. Επίσης, η συνδυαστική χρήση πόρων από πηγές με άλλους κανόνες ενδέχεται να αυξάνει το γραφειοκρατικό φόρτο των συντονιστών.

» Κρατικές ενισχύσεις:

Η παροχή συμπληρωματικής χρηματοδότησης πρέπει να εναρμονίζεται με τους κανόνες κρατικών ενισχύσεων (state-aid-rules).

Ακολουθεί ο σχετικός πίνακας:

³⁴ Η σύγκριση των χαρτογραφημένων κέντρων αποτελεί προσωπική άποψη

Χώρες	Κύπρος (με χρήση κρατικού προϋπολογισμού)						Τσεχία (διαρθρωτικά)		Πολωνία (συνδυασμός)	
Πλεονεκτήματα - Μειονεκτήματα	RISE	MARITE C-X	KIOS	Cy-Biobank	EMME-CARE	EXCELSIOR	CIETOCOEN	HILASE	NOMATEN	ENSEMBLES
Πλεονεκτήματα										
Ταχύτητα στη χορήγηση επιστολής δέσμευσης	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ
Ευελξία στην αποδέσμευση/χρήση πόρων	ΝΑΙ (σε ορίζοντα 15ετίας)	ΝΑΙ (σε ορίζοντα 15ετίας)	ΝΑΙ (σε ορίζοντα 15ετίας)	ΝΑΙ (σε ορίζοντα 15ετίας)	ΝΑΙ (σε ορίζοντα 15ετίας)	ΝΑΙ (σε ορίζοντα 15ετίας)	ΌΧΙ. Αυστηρά στη διάρκεια του έργου Teaming-2 (5-7 έτη)	ΌΧΙ. Αυστηρά στη διάρκεια του έργου Teaming-2 (5-7 έτη)	ΌΧΙ. Αυστηρά στη διάρκεια του έργου Teaming-2 (5-7 έτη)	ΌΧΙ. Αυστηρά στη διάρκεια του έργου Teaming-2 (5-7 έτη)
Χρήση πόρων από διαρθρωτικά ταμεία	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Τεχνογνωσία στο συνδυασμό πόρων από διαρθρωτικά ταμεία και από τα προγράμματα πλαίσια	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Μάγλευση περαιτέρω συμπληρωματικών πόρων:	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ
Συμμεταστικότητα	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ
Μειονεκτήματα										
Επιβάρυνση κρατικού προϋπολογισμού	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	Λιγότερο	Λιγότερο	Λιγότερο	Λιγότερο
Τεκμηρίωση δαπανών & συνδυαστική χρήση πόρων	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Κρατικές ενισχύσεις	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ

Πίνακας 3. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα κέντρων αριστείας

ΣΤ/.ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ «WIDENING»

ΣΤ/.1. Κύπρος

Η Κύπρος κατατάσσεται 22η στο πρόγραμμα Ορίζοντα 2020. Ωστόσο, αυτό δεν την εμποδίζει να έχει την πρωτοκαθεδρία στο «Spreading Excellence and Widening Participation», αθροίζοντας από τις κύριες δράσεις «Twinning», «ERA Chairs» και «Teaming» άνω των **85 εκατομμυρίων** ευρώ³⁵. Επίσης, όπως έχει ήδη αναφερθεί νωρίτερα, φιλοξενεί 6 κέντρα αριστείας, για τα οποία έχει λάβει 53 εκατομμύρια ευρώ από τον Ορίζοντα 2020, ενώ έχει δεσμεύσει από τον κρατικό της προϋπολογισμό 60 εκατομμύρια ευρώ ως συμπληρωματική χρηματοδότηση που θα απελευθερώνει σταδιακά εντός 15ετίας.

Στους συντονιστές των έργων «Teaming-2» για τα κέντρα αριστείας συγκαταλέγονται και δημόσιοι φορείς, όπως χαρακτηριστικά οι Δήμοι Λευκωσίας και Λάρνακας των έργων «RISE» και «MARITEC-X» αντίστοιχα. Ακαδημαϊκοί φορείς της Κύπρου έχουν συγκεντρώσει ιδιαίτερα μεγάλη χρηματοδότηση από τον Ορίζοντα 2020, φιλοξενώντας είτε κέντρα αριστείας είτε έχοντας κερδίσει άνω του ενός έργα των κύριων δράσεων «Twinning», «ERA Chairs» και «Teaming».

Συγκεκριμένα, το **Πανεπιστήμιο Κύπρου**, το οποίο έχει 14 συμμετοχές και 27 εκατομμύρια ευρώ ευρωπαϊκή χρηματοδότηση, φιλοξενεί 2 κέντρα αριστείας και είναι ο «top performer» στην Ευρώπη. Ακολουθεί το **Ινστιτούτο Κύπρου**, με 8 συμμετοχές και 15 εκατομμύρια ευρώ ευρωπαϊκή χρηματοδότηση, το οποίο φιλοξενεί ένα κέντρο αριστείας. Ακολουθεί το **Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου** με 12 συμμετοχές και 14 εκατομμύρια ευρώ το οποίο φιλοξενεί το κέντρο αριστείας «Excelsior», όπου συμμετέχει ως εταίρος το Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών μέσω του δικού του κέντρου αριστείας BEYOND. Τέλος, παρατηρείται πως πολλοί κυπριακοί φορείς συμμετέχουν ως εταίροι σε έργα με κυπριακό συντονισμό, το οποίο ενισχύει τον αντίκτυπό τους στη χώρα. Επίσης, ενθαρρύνεται η συμμετοχή μικρομεσαίων επιχειρήσεων και clusters.

Ιδιομορφία (πλεονέκτημα): Μικρό ακαδημαϊκό οικοσύστημα λόγω του μεγέθους της χώρας. Τα Εθνικά Σημεία Επαφής φιλοξενούνται αποκλειστικά στο Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας (πρώην ΙΠΕ), το οποίο αποτελεί οργανισμό με θεσμικό ρόλο, καθώς διαχειρίζεται εθνικά/διαρθρωτικά προγράμματα και αποτελεί επίσημο συνομιλητή του κράτους σε θέματα έρευνας και καινοτομίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ισχυρού ερείσματος στο ΙΔΕΚ σε συνδυασμό με υπηρεσίες εντατικής υποστήριξης (προεπισκόπησης) των προτάσεων που υποβάλλονται.

Σύνδεσμος από τον Τύπο: <https://www.kathimerini.com.cy/gr/oikonomiki/oikonomia/exi-kentra-aristeias-exasfalisan-xrimatodotisi-apo-ee-stin-kypro>

Ενδεικτική περίπτωση: Ινστιτούτο Κύπρου

Το Ινστιτούτο Κύπρου, διαθέτει 3 ερευνητικά κέντρα. Ένα εκ των τριών, το Ερευνητικό Κέντρο Ενέργειας, Περιβάλλοντος και Υδάτινων Πόρων, έχει λάβει πάνω από 12 εκατομμύρια ευρώ ευρωπαϊκή χρηματοδότηση.

³⁵ Πηγή: Funding and Tenders Portal, Dashboard: <https://webgate.ec.europa.eu/dashboard/sense/app/93297a69-09fd-4ef5-889f-b83c4e21d33e/sheet/a879124b-bfc3-493f-93a9-34f0e7fba124/state/analysis>

Όνομα beneficiary	Τύπος έργου widening	Τίτλος έργου	Partners	Χρονική περίοδος	Ευρωπαϊκή χρηματοδότηση
Cyprus Institute: Climate Division	Teaming-1	Eastern Medditeranean and Middle-East Climate and Atmosphere (EMME-CARE)	1. MaxPlanck (DE), 2. Commissariat a l energie atomique et aux energies alternative (FR) 3. Hensingin Yiolopisto	2017-2018	€160.000,00
Cyprus Institute: Climate Division	Teaming-2	Eastern Medditeranean and Middle-East Climate and Atmosphere (EMME-CARE)	1. MaxPlanck (DE), 2. Commissariat a l energie atomique et aux energies alternative (FR) 3. Hensingin Yiolopisto	2019-2026	€9.000.000,00
Cyprus Institute: Climate Division	Twinning	Networking for Excellence in Solar Thermal Energy Research (NESTER)	1. CIEMAT (ES), 2. PROMES/CNRS (FR), ENEA (IT), RWTH (DE)	2016-2018	€424.940,00
Cyprus Institute: Climate Division	Teaming-1	Establishment of an Agricultural Genomic Centre in Cyprus (AGRISYGEN)		2017-2018	€36.250,00
Cyprus Institute: Climate Division	ERA Chair	Cyprus Solar-Thermal Energy Chair for the Eastern Mediterranean (CySTEM)		2015-2020	€2.500,00
Cyprus Institute: Climate Division	€12.121.190				
Cyprus Institute: Computation-based Science and Technology Research Center	ERA Chair	Modeling and Simulation for Engineering Applications (SIMEA)	Monobeneficiary	2019-2023	€2.499.250,00
Cypurs Institute: Computation-based Science and Technology Research Center	Teaming-1	Upgrade of CaStoRc into a Center of Excellence in Simulation and Data Science (SIMDAS)	1. JULICH, 2. Ministry of Tranport, Rural Development (CY), Ministry of Health (CY), Hyperion System (CY), Signal Generic Limited	2017-2018	€139.175,00
Cypurs Institute: Computation-based Science and Technology Research Center	€2.638.425				
The Cyprus Institute:Archaeological Science	Twinning	(PROMISED)	1. University of Cambridge (UK), 2. KU Leuven(BE)	2018-2021	€550.062,00
Συνολική χρηματοδότηση	€15.309.670				

Πίνακας 4. Ενδεικτικά έργα Teaming-1 και Teaming-2 της Κύπρου

ΣΤ/.2. Τσεχία

Η Τσεχία έχει προσελκύσει συνολικά **43 εκατομμύρια ευρώ** από τις κύριες δράσεις «Twinning», «ERA Chairs» και «Teaming», οι οποίες ισοδυναμούν σε **37** συμμετοχές. Ενώ στον Ορίζοντα 2020 κατατάσσεται 19^η, στο “Spreading Excellence and Widening Participation” κατατάσσεται 4^η τόσο σε χρηματοδότηση όσο και σε συμμετοχές ανάμεσα στα κράτη-μέλη και τις συνδεδεμένες χώρες με τον Ορίζοντα 2020. Φιλοξενεί **3 κέντρα αριστείας** για τα οποία θα έχει λάβει **31 εκατομμύρια ευρώ** μέχρι το 2026, ενώ έχει δεσμεύσει **61 εκατομμύρια ευρώ** συμπληρωματική χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης. Κύριος δικαιούχος δράσεων του «Spreading Excellence and Widening Participation» είναι το **Masaryk University** και συγκεκριμένα το κέντρο για την έρευνα στο περιβάλλον **RECETOX**, το οποίο έχει συγκεντρώσει ευρωπαϊκή χρηματοδότηση άνω των **13 εκατομμυρίων ευρώ** και φιλοξενεί ένα από τα κέντρα αριστείας της χώρας. Αξίζει να γίνει αναφορά στις ιδιαίτερες βάσεις των δύο εκ των τριών κέντρων αριστείας της χώρας. Συγκεκριμένα, η δημιουργία του κέντρου αριστείας «**HILASE**» «πάτησε» στην κατανομημένη (distributed) υποδομή «**ELI**», η οποία αποτελεί μέρος του του οδικού χάρτη «**ESFRI**» και φιλοξενείται από το «**Institute of Physics**» της Ακαδημίας Επιστημών³⁶. Επίσης, το κέντρο αριστείας «**RICAIIP**» που φιλοδοξεί να αποτελέσει μια φυσική κατανομημένη ερευνητική υποδομή «**testbed**» προηγμένων βιομηχανικών τεχνολογιών (Industry 4.0) μεταξύ Τσεχίας και Γερμανίας, βασίστηκε σε πρότερη ερευνητική συνεργασία και σύμφωνο συνεργασίας μεταξύ του «**Czech Institute of Informatics, Robotics and Cybernetics**» του Τεχνικού Πανεπιστημίου της Πράγας και του «**German Research Centre for Artificial Intelligence**» που μετέπειτα αποτέλεσε τον «**internationally leading**» εταίρο της κοινοπραξίας.

Ενδεικτική περίπτωση: «Masaryk University»

³⁶ <https://www.fzu.cz/en>

Όνομα beneficiary	Τύπος έργου widening	Τίτλος έργου	Partners	Χρονική περίοδος	Ευρωπαϊκή χρηματοδότηση
RECETOX Centre, hosted at Masaryk University in Brno (MU Brno)	Teaming 1	CETOCOEN	1. ICRC FNUSA- CZ (Centre for Transnational Medicine, International Clinical Research Centre) 2. University of College London (UK) 3. Research Infrastructure BBMRI-ERIC (AT), 4. ETH Zurich (CH)	1.09.2017-31.08.2018	€214.000
RECETOX Centre, hosted at Masaryk University in Brno (MU Brno)	Teaming 2	CETOCOEN		1.01.2020-31.12.2026	€10.216.250
RECETOX Centre, hosted at Masaryk University in Brno (MU Brno)	Twinning	URBAN_X	1. University College London (UK) 2. IBarcelona Institute for Global Health (ES)	1.09.2019-31.08.2022	€722.606
RECETOX Centre, hosted at Masaryk University in Brno (MU Brno)	ERA Chair	R-Exposome	Monobeneficiary. ERA Chair recruitment in process	1.09.2019-30.09.2024	€2.494.150
Recetox Centre	€13.433.006				
Central European Institute of Technology of Masaryk University (CEITEC MU)	Twinning	Bridging Structural Biology and Biological Synthesis and Self (BISON)	1. University of Vienna (AT), 2. Max F. Perutz Laboratories (AT), 3. Universite de Grenoble Alpes (FR), 4. Centre de Reserche sur les Macromolecules Vegetales, (FR), 5. University of East Anglia (UK)	1.01.2016-31.12.2018	€698.868
Central European Institute of Technology of Masaryk University (CEITEC MU)	Twinning	Medical Genomics and Epigenomics Network (MEDGENET)	1. European Molecular Biology Laboratory (DE), 2. Uppsala University, 3. Εθνικό Κέντρο Τεχνολογικής Ανάπτυξης	1.01.2016-31.12.2018	€639.244
Central European Institute of Technology of Masaryk University (CEITEC MU)	Twinning	Twinning for Improving Capacity of Research in Multifunctional Nanosystems for Optronic Biosensing (TWINFUSYON)	1. National Council of Research (IT), 2. Linz University (AT), 3. Centre National of Scientific Research - CNRS (FR)	1.01.2016-31.12.2018	€399.719
Central European Institute of Technology of Masaryk University (CEITEC MU)	Teaming -1	Centre of Plant Synthetic Biology for Bio-engineering and Sustainable Agriculture (PASSAGE)	VIB (BE)	01.09.2017-31.08.2018	€250.000
Central European Institute of Technology of Masaryk University (CEITEC MU)	Teaming -1	Back4Future	1. Vienna University of Technology (AT), 2. University of Natural Resources and Life Sciences (AT)	01.09.2017-31.08.2018	€46.049
CEITEC MU	€2.033.880				
Masaryk University: RECETOX +CEITEC	€15.466.886				

Πίνακας 5. Ενδεικτικά έργα Teaming-1 και Teaming-2 της Τσεχίας

ΣΤ/.3. Πολωνία

Η Πολωνία αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση. Έχει προσελκύσει **49 εκατομμύρια ευρώ** από τις κύριες δράσεις «Twinning», «ERA Chairs» και «Teaming». Ενώ κατατάσσεται 18^η στο πρόγραμμα Ορίζοντας 2020, εντούτοις στο «Spreading Excellence and Widening Participation» έρχεται 3^η μετά την Πορτογαλία και την Κύπρο τόσο σε συμμετοχές όσο και σε χρηματοδότηση. Φιλοξενεί **3** κέντρα αριστείας για τα οποία θα έχει λάβει **34 εκατομμύρια ευρώ** χρηματοδότηση από τον Ορίζοντα 2020 μέχρι το 2026, ενώ έχει δεσμευθεί για να διαθέσει μέσω του ΕΤΠΑ και του κρατικού προϋπολογισμού **67 εκατομμύρια ευρώ**. Διευκρινίζεται πως όλα τα κέντρα είναι ανεξάρτητες νομικές οντότητες, καθώς βασίζονται στην εθνική προκήρυξη που χρηματοδοτεί την ίδρυση νέων κέντρων αριστείας, τα οποία θα φιλοξενούνται σε πανεπιστήμια.

Σύμφωνα με στελέχη του οργανισμού «KPK PB UE», στον οποίο φιλοξενούνται τα Εθνικά Σημεία Επαφής, η θεώρηση της χώρας για τα κέντρα αριστείας ήταν εξαρχής πολιτική και αυτό επηρέασε το ποσοστό επιτυχίας της στη δράση «Teaming». Συγκεκριμένα, η χώρα δεν είχε επιτυχίες στην πρώτη προκήρυξη του «Teaming-2», καθώς είχε αναθέσει τη συγγραφή προτάσεων σε εξωτερικές εταιρίες αποκλείοντας το Εθνικό Σημείο Επαφής. Στη δεύτερη προκήρυξη «Teaming-2», η οποία έληξε το 2018, οι προτάσεις που υποβλήθηκαν είχαν περάσει από προεπισκόπηση (pre screening) από τρεις οργανισμούς και συγκεκριμένα από τον οργανισμό KPK PB UE που φιλοξενεί το Εθνικό Σημείο Επαφής, και τις δύο διαχειριστικές αρχές που είναι υπεύθυνες για τη συμπληρωματική χρηματοδότηση, «Foundation for Polish Science (FNP)» και «National Center for Research and Development (NCBR)»³⁷.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται ενδεικτικά οργανισμοί, οι οποίοι είναι δικαιούχοι των έργων «Teaming-1» και «Teaming-2». Ο οργανισμός «NARODOWE CENTRUM BADAN I ROZWOJU» είναι το «National Center for Research and Development (NCBR)», δηλαδή μία εκ των δύο αρχών που είναι υπεύθυνες για τη συμπληρωματική χρηματοδότηση. Ο εν λόγω οργανισμός μονοπώλησε τη θέση του συντονιστή στα πρώτα έργα «Teaming-1» (5 από τα 6). Επίσης έχει την ιδιότητα του συντονιστή στο έργο «Teaming-2» για το κέντρο αριστείας «SANO». Διευκρινίζεται πως αυτό έγινε δεκτό από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπό τον όρο πως μόλις δημιουργηθεί η νομική οντότητα του κέντρου, θα αποχωρήσει από την κοινοπραξία, το οποίο και περιγράφεται στην πρόταση.

³⁷ <https://en.kpk.gov.pl/teaming-grants-for-poland/>

Όνομα beneficiary	Τύπος έργου widening	Τίτλος έργου	Partners	Χρονική περίοδος	Ευρωπαϊκή χρηματοδότηση
Centre of New Technologies of the Warsaw University	Teaming-1, Teaming-2	Centre of Excellence for nanophotonics, advanced Materials and novel crystal growth-Based technologies (ENSEMBLE3)	1. Karlsruhe Institute of Technology (DE), 2. Sapienza University - Department of Basic And Applied Science for Engineering (IT), 3. NanoGun Cooperative Research Centre (ES), 4. Warsaw University (PL), 5. Institute of Electronics Materials Technology (PL)	2017-2026	€11.412.179
National Centre for Nuclear Research	Teaming-1, Teaming-2	Centre of Excellence in Multifunctional materials for Industrial and Medical Applications (NOMATEN)	1. Commissariat à l'énergie atomique et aux énergies alternatives (CEA) (FR) 2. Technical Research Centre of Finland (VTT) (FI)	2017-2026	€10.688.013
NARODOWE CENTRUM BADAN I ROZWOJU	Teaming-2	Centre of Excellence for New Methods in Computational Diagnostics (SANO)	1. Fraunhofer (DE), 2. University of Sheffield (UK), 3. Julich (DE) 4. AKADEMIA GORNICZO-HUTNICZA IM. STANISLAWA STASZICA W KRAKOWIE (PL), 5. Life Sciences Krakow	2019-2026	€9.033.601
NARODOWE CENTRUM BADAN I ROZWOJU	Teaming-1	6 participations in various widening projects		2015-2026	€378.850
NARODOWE CENTRUM BADAN I ROZWOJU			€9.412.451		

Πίνακας 6. Ενδεικτικά έργα Teaming-1 και Teaming-2 της Πολωνίας

Ζ/. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στην παρούσα αναφορά παρουσιάστηκε η ειδική δέσμη μέτρων «Spreading Excellence and Widening Participation». Συγκεκριμένα, παρουσιάστηκαν οι δράσεις «Twinning» για την αδελφοποίηση ιδρυμάτων, «ERA Chairs» για την πρόσληψη, από άριστα ιδρύματα, επιφανών ακαδημαϊκών ως κατόχων εδρών του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας (EXE) και «Teaming» για την μελέτη, ίδρυση και λειτουργία κέντρων αριστείας. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στη δράση «Teaming», καθώς αποτελεί ευκαιρία για τη Ελλάδα για την καλύτερη υλοποίηση της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης, αναβαθμίζοντας τα ερευνητικά και πανεπιστημιακά της ιδρύματα μέσω της εισροής τεχνογνωσίας από αντίστοιχα ιδρύματα διεθνούς κύρους, την ανάπτυξης υποδομών μέσω του συνδυασμού διαφόρων πηγών χρηματοδότησης και των συνεργειών που θα απορρεύσουν από τη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων του οικοσυστήματος.

Παρατέθηκαν πληροφορίες από πέντε χώρες «widening» ως προς τον τρόπο που εκπλήρωσαν την υποχρέωση για παροχή συμπληρωματικής χρηματοδότησης, η οποία απορρέει από την κλειστή προκήρυξη «Teaming-2». Εκτενέστερη αναφορά έγινε για τις τρεις από αυτές (Κύπρος, Τσεχία, Πολωνία), οι οποίες έχουν πολύ καλή επίδοση στο σύνολο των ειδικών μέτρων. Η ανάλυση των περιπτώσεων των πέντε χωρών οδηγεί στο συμπέρασμα πως η κάθε χώρα εκπλήρωσε διαφορετικά αυτή την υποχρέωση, παρότι υπήρχαν κάποια κοινά στοιχεία. Οι διαφορές έγκεινται στη χρήση διαφορετικών πηγών χρηματοδότησης (κρατικός προϋπολογισμός και Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Επενδυτικά Ταμεία) ή χρήση ίδιων πηγών χρηματοδότησης, αλλά με διαφορετική ένταση (συνδυασμός), όπως επίσης η δημοσίευση ή μη εθνικής προκήρυξης, ο πρωτογενής σχεδιασμός εθνικής προκήρυξης (Τσεχία) ή η επέκταση ήδη υφιστάμενης (Πολωνία) και τέλος, κεντρικό ή αποκεντρωμένο σύστημα (Πορτογαλία) για την παροχή της χρηματοδότησης.

Οι διαφορές που εντοπίστηκαν είναι πιθανό να οφείλονται στις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας, όπως η οικονομική της δυνατότητα, το υφιστάμενο πλαίσιο για την στήριξη της έρευνας και της καινοτομίας, το σχετικό οικοσύστημα (π.χ. αν υπάρχουν ήδη κέντρα αριστείας και άρα θεσμικές διαδικασίες για την αξιολόγησή τους), η ισχύς των περιφερειών και ο τρόπος συνεργασίας ανάμεσα στις εν δυνάμει (συν) αρμόδιες αρχές. Πάνω από όλα, όμως, ο χειρισμός εκ μέρους των χωρών είναι το αποτέλεσμα πολιτικής βούλησης, από την οποία εξαρτάται κατά πόσο θα δοθεί εθνική προτεραιότητα στην αξιοποίηση των ευκαιριών του «Teaming-2», αλλά και του συνόλου των δράσεων της ειδικής δέσμης μέτρων «Spreading Excellence and Widening Participation».

Προς επίρρωση των ανωτέρω, παρατέθηκαν παραδείγματα έργων για να διαφανούν πιθανά μοντέλα συνεργασιών (RISE – Κύπρος), η συνολική επίδοση των χωρών αναφοράς στο «Spreading Excellence and Widening Participation» και, τέλος, η επίδοση συγκεκριμένων οργανισμών από τις χώρες αναφοράς, οι οποίοι αξιοποίησαν στο έπακρο τις ευκαιρίες από όλες τις δράσεις της ειδικής δέσμης μέτρων (Ινστιτούτο Κύπρου) με αναμενόμενο μακροχρόνιο όφελος.

Κλείνοντας, η Ελλάδα στο επερχόμενο πρόγραμμα για την έρευνα και την καινοτομία Ορίζοντας Ευρώπη, θα συγκαταλέγεται στις χώρες «widening». Σύντομα θα κληθεί να εκπληρώσει την απορρέουσα υποχρέωσή της από τη δράση «Teaming» και να παρέχει συμπληρωματική χρηματοδότηση για την ίδρυση/αναβάθμιση κέντρων αριστείας στο στάδιο της υποβολής προτάσεων στο πλαίσιο της προκήρυξης «Teaming-2». Ως εκ τούτου, θα πρέπει να προετοιμαστεί το ταχύτερο δυνατό, προσδιορίζοντας τις πιθανές πηγές άντλησης πόρων για τη συμπληρωματική χρηματοδότηση και θεσπίζοντας διαδικασία για τον τρόπο διάθεσής τους. Όλα αυτά προϋποθέτουν καλή επικοινωνία μεταξύ των συναρμόδιων φορέων και εθνική συστράτευση για τη μεγιστοποίηση των ωφελειών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Letter of Commitment

[Name, address and contact details of committing entity]

[Date]

[Name, address and contact details of recipient entity]

[THE LETTER(S) OF COMMITMENT MUST BE INCLUDED UNDER SECTION 3.5 (COMPLEMENTARY FUNDING) OF THE PROPOSAL TEMPLATE FOLLOWING THE STRUCTURE BELOW AND NOT AS A SEPARATE ANNEX]

Title: Letter of Commitment for financial support of [project proposal acronym] under the Horizon 2020 call "WIDESPREAD-01-2018-2019: Teaming Phase 2"

[Short introductory paragraph: Briefly explain the purpose of this letter of commitment and indicate some background information: i.e. the role, if any, of the committing entity during Teaming Phase 1, identity of the committing entity (i.e. national ministry, regional/local authority, funding agency, private sector, ESIF³⁸ Managing Authority etc.) and relationship, if any, with recipient entity.]

Outline the specific details regarding the commitment as follows:

- [the **nature** of the commitment]
 1. Vvv
- [the **legal form** of the commitment (what kind of legal scheme supports the financial commitment)]
- [the **specific amount** of the commitment and its expected impact on the establishment of the center (the total amount of the complementary funding must be at least at the same level or more than the total Horizon 2020 funding requested)]
 2. vvv
- [the **level of certainty** that the relevant funds would be indeed available to that specific Centre.]

Sincerely,

[Signature(s)]

[Typed Name of committing entity/(ies)]

³⁸ European Structural and Investment Funds.

Η/. ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΡΑΞΗ ΩΣ ΕΘΝΙΚΟ ΣΗΜΕΙΟ ΕΠΑΦΗΣ ΣΤΟΝ ΟΡΙΖΟΝΤΑ 2020

Το Δίκτυο ΠΡΑΞΗ είναι Εθνικό Σημείο Επαφής (ΕΣΕ) για τον Ορίζοντα 2020 και αποτελεί επίσημο φορέα ενημέρωσης και υποστήριξης ελληνικών φορέων για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Ορισμένο ως ΕΣΕ για τα Προγράμματα Πλαίσιο της ΕΕ από το 1998, το Δίκτυο ΠΡΑΞΗ προσφέρει τις υπηρεσίες του σε επιχειρήσεις, ερευνητικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα, φορείς του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, τοπική αυτοδιοίκηση και ιδιώτες σε όλη την Ελλάδα.

Πιο συγκεκριμένα, το Δίκτυο ΠΡΑΞΗ ως ΕΣΕ παρέχει:

» Πληροφόρηση

Γενικές πληροφορίες για το πρόγραμμα και τις ευκαιρίες χρηματοδότησης. Ενημέρωση για τα τρέχοντα προγράμματα εργασίας και τις αντίστοιχες προκηρύξεις. Πληροφορίες και διευκρινίσεις για τους κανόνες συμμετοχής, τα ποσοστά χρηματοδότησης, τη διαδικασία υποβολής και αξιολόγησης κ.ά. Διοργάνωση ενημερωτικών εκδηλώσεων και σεμιναρίων για το πρόγραμμα και τις σχετικές θεματικές περιοχές.

» Συμβουλευτική υποστήριξη

Υποστήριξη για την εξέλιξη και χρηματοδότηση μιας ιδέας, την επιλογή κατάλληλου χρηματοδοτικού εργαλείου, προκήρυξης και θέματος. Συμβουλευτική υποστήριξη κατά την προετοιμασία πρότασης και συγκεκριμένα για το περιεχόμενο, τη δομή, την κοινοπραξία, τον προϋπολογισμό κ.ά. Διευκρινίσεις για τα νομικά και οικονομικά θέματα. Συμβουλές για τη διαχείριση διανοητικής ιδιοκτησίας κατά την προετοιμασία της πρότασης και την υλοποίηση του έργου.

» Προεπισκόπηση προτάσεων

Υποστήριξη στη συγγραφή προτάσεων, τόσο στο αρχικό στάδιο όσο και πριν την υποβολή (pre-screening), βάσει των απαιτήσεων της ειδικής δέσμης μέτρων «Spreading Excellence and Widening Participation».

» Υποστήριξη στην αναζήτηση εταίρων

Υποστήριξη για την αναζήτηση εταίρων στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Διοργάνωση εκδηλώσεων δικτύωσης και προώθηση αιτημάτων συνεργασίας.

Εθνικά Σημεία Επαφής «Spreading Excellence and Widening Participation»

Βασιλική Καλοδήμου
Δίκτυο ΠΡΑΞΗ/ΙΤΕ
Τηλ. 210 3607690, e-mail: vkalodimou@praxinetwork.gr

Δρ. Αχιλλέας Μπάρλας
Δίκτυο ΠΡΑΞΗ/ΙΤΕ
Τηλ. 24210 32762, 29407-8, e-mail: barlas@praxinetwork.gr

